

REALITYCHECK
Open a door. Shine a light.

Evaluare
privind implementarea
Programului de interes național reglementat de
Legea 248/2015
privind stimularea participării în învățământul preșcolar
a copiilor din familii defavorizate

25 octombrie 2018

Autori:
Oana Ganea
Alina Seghedi
Wolfgang Stuppert

Această publicație este parte a proiectului "Monitorizarea Legii 248/2015 (fostul program pilot Fiecare Copil în Grădiniță)", realizat cu sprijinul financiar al Fondului pentru Inovare Civică, program dezvoltat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile în parteneriat cu Romanian-American Foundation, sprijinit de Enel România, Raiffeisen Bank și Ursus Breweries.

CUPRINS

1. Sumar executiv	3
2. Scopul studiului	5
2.1. Contextul implementării legii	6
2.2. Cum funcționează legea	7
2.3. Ce studiem și de ce	8
2.4. Teoria schimbării	8
3. Metodologie	10
4. Prezentarea cazurilor	14
5. Rezultate	15
5.1. Pregătirea instituțională	15
5.2. Mediul social	19
5.3. Implicarea părinților	20
5.4. Căi către succes	22
6. Recomandări și concluzii	25
7. Anexe	29
Anexa 1 – Ghiduri de interviu	29
Anexa 2 – Descrierile condițiilor	34
Anexa 3 – Tabele de date pentru cazuri	38
Anexa 4 – Instrument de monitorizare a aplicării Legii 248/2015	41

1. SUMAR EXECUTIV

LEGEA 248/2015

Investițiile în educația timpurie sunt recunoscute pe plan internațional drept cele mai eficiente pentru stimularea dezvoltării creierului uman și reducerea abandonului școlar. România a adoptat mai multe măsuri legislative de stimulare a participării copiilor în sistemul de educație de la vârste mici. În 2010, a fost introdusă clasa pregătitoare, care făcea obligatorie înscrierea la școală de la vârsta de 6 ani. În 2015, a fost adoptată *Legea 248 privind stimularea participării în învățământul preșcolar a copiilor din familii defavorizate*. Iar în 2018, a fost modificată Legea Educației nr. 1/2011, în așa fel încât grupa mare de grădiniță să devină obligatorie până în 2020, grupa mijlocie până în 2023, iar grupa mică până în 2030.

Legea 248/2015 privind stimularea participării în învățământul preșcolar a copiilor din familii defavorizate a intrat în vigoare în februarie 2016. Stimulentul, care constă în tichete sociale pentru grădiniță în valoare de 50 de lei pe lună, a fost introdus în cadrul unui program de interes național reglementat de lege, și a fost inspirat de programul pilot *Fiecare Copil în Grădiniță* al Asociației OvidiuRo.

Numărul estimat de copii care ar putea beneficia de această lege variază între 111.396 (2016) și 107.190 (2017). În medie însă, de lege au beneficiat între 70.000 de copii (2016-2017) și sub 46.500 de copii (2017-2018) – respectiv între 62% și 43% dintre copiii estimați ca fiind potențiali beneficiari. Dintre aceștia, în medie între 65% și 71% au avut o prezență bună la grădiniță.

ACEASTĂ EVALUARE

Studiul nostru își propune să arunce mai multă lumină privind motivele pentru care mulți copii încă nu beneficiază de legea 248/2015 și să formuleze recomandări privind modalități de îmbunătățire a aplicării legii, în așa fel încât ea să ajute cât mai mulți copii săraci să meargă regulat la grădiniță (și apoi la școală).

Ca să putem spune că legea are succes am considerat că este necesar ca (1) majoritatea copiilor care se încadrează în pragul de venit să beneficieze de ea (părinții să înscrie copiii la grădiniță și să solicite tichetele sociale) și (2) majoritatea copiilor înscriși să aibă prezență regulată (conform normelor metodologice). Cercetarea a fost concepută în așa fel încât să găsim explicații pentru ambele aspecte.

Premisa noastră a fost că identificarea condițiilor care determină aplicarea cu succes a legii ne va indica modalități de sprijin pentru localitățile unde programul este implementat slab, pentru ca eficacitatea legii să crească. Teoria schimbării de la care am pornit este că sunt **trei condiții** care pot influența o bună implementare a programului: **(1) o bună pregătire a instituțiilor să atragă copiii săraci la grădiniță, (2) un mediu social favorabil programului și (3) o implicare bună a părinților**. Fiecare dintre aceste condiții este compusă din mai multe aspecte de care am ținut cont, pentru a le putea evalua în mod optim.

Studiul a cuprins 16 studii de caz, selectate în funcție de succesul programului (rată mare de copii înscriși în program și rată mare de prezență la grădiniță), de gradul de urbanizare al localității și de nivelul de sărăcie, unde am realizat interviuri cu peste 90 de asistenți sociali sau angajați ai primăriilor cu responsabilități privind implementarea legii, profesori sau directori de grădiniță/școală și părinți eligibili.

METODOLOGIA

Datele obținute le-am prelucrat prin Analiza Calitativă Comparativă, o metodă de analiză de date bazată pe teoria mulțimilor, care ne-a ajutat să aflăm care sunt condițiile necesare și suficiente pentru succes. Astfel, am aflat că toate cele trei condiții analizate sunt suficiente împreună pentru succesul programului – cu alte cuvinte, **întotdeauna când există o pregătire instituțională ridicată, un mediu social incluziv și părinți implicați, programul este implementat cu succes**.

În același timp, analiza ne-a arătat că **dintre acești trei factori, implicarea părinților este importantă în mod special**. Prin aceasta am evaluat măsura în care părinții înțeleg programul (au auzit de lege și știu cum să aplice) și relația lor cu profesorii, asistenții sociali sau mediatorii. Nicio localitate din eșantionul nostru nu a implementat programul cu succes fără ca părinții copiilor să fie implicați, conform acestei definiții. Cu toate acestea, se poate argumenta că **o bună implicare a părinților săraci este mai degrabă un produs al unei pregătiri instituționale ridicate și al unui mediu social favorabil, decât un factor explicativ în sine**.

Până la urmă, părinții din grupul țintă, în general cu un nivel scăzut de educație, nu decid să fie sau nu bine informați privind legea sau să stabilească o relație de încredere cu autoritățile. Dimpotrivă, singura lor sursă de informare cu privire la lege sunt reprezentanții primăriei și școlii. Dedicția acestora este cea care decide dacă ei merg înspre familiile care au nevoie, sau nu.

Prin urmare, ne-am întrebat următorul lucru: putem explica succesul programului doar prin pregătirea instituțională și mediul social? Putem să punem degetul pe acele aspecte ale acestor concepte largi, care sunt într-adevăr cheia aplicării eficiente a legii?

Într-un prim pas, am identificat cele mai promițătoare aspecte pentru pregătirea instituțională și mediul social. În pasul doi, le-am combinat într-o analiză comună ca să identificăm căi alternative pentru succes. Astfel, am aflat că dintre aspectele de pregătire instituțională, cea mai importantă este **combinația dintre o forță de muncă suficientă la nivelul primăriei și o colaborare bună între primărie și grădiniță**. În ceea ce privește mediul social favorabil, combinația dintre **motivația personalului grădiniței să aplice legea și o comunitate care tolerează incluziunea** a reieșit ca fiind cea mai importantă. În general, analiza a arătat că atunci **când vrem să promovăm aplicarea cu succes a legii, este mult mai important să luăm în considerare mediul social decât pregătirea instituțională**. Pentru analiza finală, am unit aceste aspecte. Condițiilor de mai sus (suficientă forță de muncă în primărie, colaborare bună între primărie și grădinițe, personalul grădinițelor motivat să implementeze programul și o comunitate care tolerează incluziunea), le-am adăugat **motivația angajaților primăriei să aplice legea**.

CE AM AFLAT

Au reieșit patru căi paralele către implementarea cu succes a programului – care însă ne arată că nu există un răspuns ușor la întrebarea cum se poate ajunge la o implementare de succes a programului. **Pentru fiecare cale, o comunitate care tolerează incluziunea copiilor defavorizați este o componentă necesară. De asemenea, îmbunătățirea colaborării dintre instituții și creșterea motivației personalului primăriei sau al grădiniței joacă un rol în fiecare cale spre succes**. În același timp, creșterea toleranței, îmbunătățirea colaborării sau creșterea motivației sunt, însă, cunoscute ca fiind procese extrem de dificile.

Prima cale ne indică faptul că patru dintre cele șapte localități în care programul a avut succes au reușit pentru că **forța de muncă din primărie a fost suficientă, personalul primăriei a fost motivat să aplice legea și comunitatea a tolerat incluziunea** copiilor defavorizați în grădinițe. Pentru această cale, motivarea personalului grădiniței nu joacă un rol în aplicarea cu succes a legii.

A doua cale arată că două din cele șapte localități în care programul a fost implementat cu succes au reușit printr-o **combinație dintre o bună colaborare interinstituțională, un personal al primăriei dedicat și o comunitate tolerantă**, în ciuda faptului că personalul grădiniței nu a fost motivat să aplice legea.

A treia și a patra cale, în schimb, arată că **motivarea personalului grădiniței este necesară atunci când colaborarea dintre instituțiile locale este deficitară**. În plus față de dedicația profesorilor, ambele căi impun și cerințe privind personalul primăriei. Pentru una dintre căi, personalul primăriei trebuie să fie suficient. Pentru cealaltă, el trebuie să fie dedicat. Pentru ambele căi, e nevoie de o comunitate tolerantă.

Prin urmare, din analiza noastră reies două tipuri de cazuri de succes. În primul rând, cele în care **primăria pare să fie motorul aplicării cu succes a legii** – aici personalul primăriei este dedicat misiunii programului și, prin menținerea unei colaborări bune cu grădinițele, este capabil să înscrie în program numere semnificative de copii care frecventează grădinița regulat. Acest tip de cazuri este mult mai frecvent.

În al doilea rând, sunt cazurile în care **personalul grădiniței este motorul implementării programului, prin dedicația lor față de misiunea acestuia**. Ei reușesc să asigure aplicarea cu succes a legii chiar dacă au o colaborare deficientă cu primăria. Totuși, în aceste cazuri e necesar ca primăria să aibă fie suficientă forță de muncă, fie angajați dedicați misiunii programului.

Analiza finală ne arată că sunt mai multe căi prin care legea poate fi aplicată cu succes, însă în toate acestea este necesar să existe (1) o comunitate tolerantă și (2) cel puțin o instituție publică, ideal primăria, dar posibil și școala, care să își asume rolul de motor al implementării legii.

RECOMANDĂRI

Recomandările reieșite în urma acestui studiu indică patru mari direcții de acțiune pentru o implementare mai bună a legii, în așa fel încât ea să ajungă la cât mai mulți copii defavorizați și să îi ajute să aibă o prezență regulată la grădiniță:

1. **O mai bună informare a tuturor cu privire la lege (părinți, personal din grădinițe și primării).**
2. **Revizuirea legii și simplificarea normelor metodologice**, cu privire la eligibilitate, întocmirea dosarului și a procedurilor administrative.
 - a) **Modificarea normelor pentru a considera eligibili din oficiu, pentru lege, copiii de vârstă preșcolară înscriși la grădiniță, din familiile beneficiare de venit minim garantat și de alocație pentru susținerea familiei, care se încadrează în pragul de venit** (cu acordarea posibilității să se retragă, dacă nu doresc stimulentele);
 - b) **Adăugarea în normele de implementare a unor responsabilități clare pentru asistenții sociali și profesori** cu privire la informarea și consilierea părinților, identificarea și înscrierea la grădiniță a copiilor săraci și sprijin pentru părinți în întocmirea cererii.
 - c) **Analiză cu privire la oportunitatea modificării legii prin creșterea pragului de venit pentru copiii eligibili și a valorii stimulentele** (ambele au rămas la fel ca în 2015, deși și salariul minim, și inflația au crescut. Analiză a oportunității includerii tuturor copiilor din familiile beneficiare de ASF (prag: 530 lei/lună/membru de familie) ca eligibili pentru lege.
3. **Monitorizare și evaluare la nivel național**, prin continuarea studiilor și crearea unui mecanism anual de analiză.
4. **Implicarea autorităților și instituțiilor județene în procesul de monitorizare și mentorat** pentru angajații primăriilor și grădinițelor.

2. SCOPUL STUDIULUI

2.1. Contextul implementării Legii 248/2015

Legea 248/2015 privind stimularea participării în învățământul preșcolar a copiilor din familii defavorizate, prin tichete sociale pentru grădiniță, a intrat în vigoare în februarie 2016, cu fonduri alocate de la bugetul de stat. Stimulentele educaționale introduse de lege se acordă în cadrul unui program de interes național, care reprezintă o intervenție integrată de prevenire a abandonului școlar în rândurile copiilor defavorizați și se aplică în baza normelor metodologice¹ dezvoltate împreună de Ministerul Muncii și Justiției Sociale și Ministerul Educației Naționale. La firul ierbii, ea este pusă în practică de personalul autorităților publice locale și al grădinițelor.

Legea are la bază programul pilot *Fiecare Copil în Grădiniță* al Asociației OvidiuRo, implementat timp de cinci ani (2010-2015) în 45 de localități din 11 județe. Programul *Fiecare Copil în Grădiniță* demonstrase, inclusiv printr-o evaluare de impact², că este o intervenție eficientă de prevenire a abandonului școlar, prin asigurarea frecvenței regulate la grădiniță a copiilor săraci și, în timp, prin creșterea prezenței lor școlare.

¹ Hotărârea Guvernului nr. 15/2016 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor legii nr. 248/2015 privind stimularea participării în învățământul preșcolar a copiilor provenind din comunități defavorizate și a procedurii de acordare a tichetelor sociale pentru grădiniță și Hotărârea Guvernului nr. 626/2016 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor legii 248/2015 privind stimularea participării în învățământul preșcolar a copiilor provenind din comunități defavorizate și a procedurii de acordare a tichetelor sociale pentru grădiniță, aprobate prin Hotărârea Guvernului 15/2016.

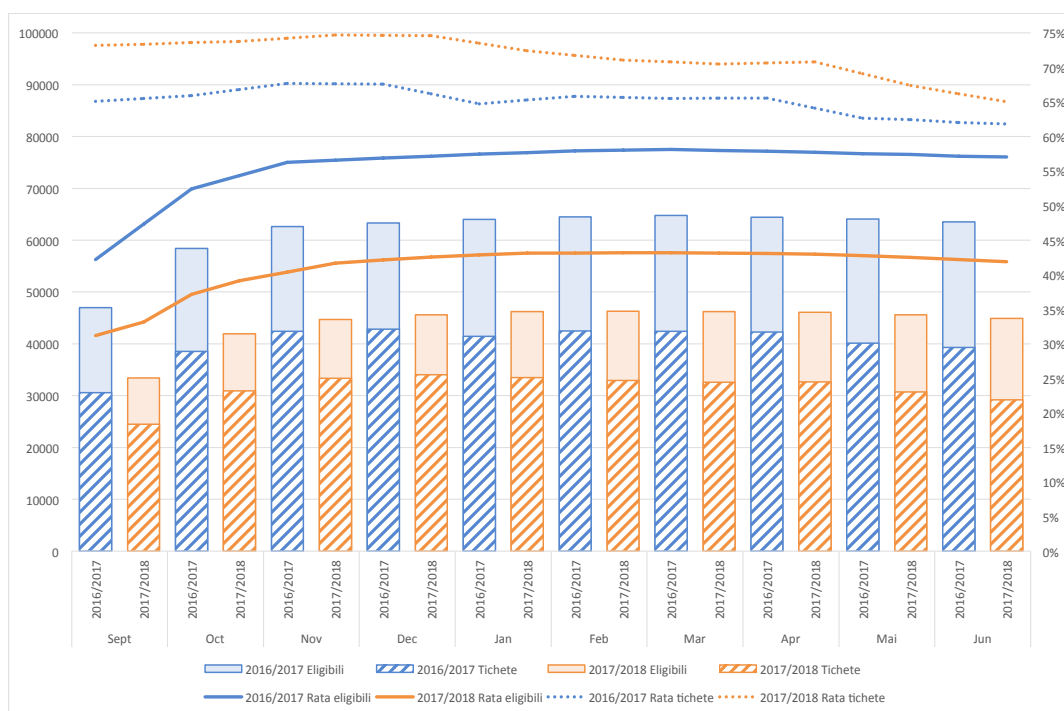
² Evaluarea de Impact a Programului de Tichete Condiționate Fiecare Copil în Grădiniță, Gabriel Kreindler & Wolfgang Stuppert, Dec. 2015 (rezumat: <http://www.ovid.ro/studiu-de-impact/>, studiul întreg (în limba engleză): <http://www.ovid.ro/wp-content/uploads/2016/04/OvR-FCG-Impact-Evaluation.pdf>)

Prin urmare, un element important al programului³ (tichetul social de grădiniță, condiționat de prezență, în valoare de 50 de lei pe copil pe lună) a fost preluat de autoritățile publice, sub forma Legii 248/2015.

Pentru ca Legea 248/2015 să își atingă scopul de a crește prezența copiilor săraci la grădiniță, e necesar ca ea (1) să ajungă la toți copiii săraci estimați ca eligibili din punctul de vedere al veniturilor și (2) să aibă un mecanism de monitorizare care să asigure cheltuirea corectă și eficientă a banilor publici.

Numărul estimat de copii care ar putea beneficia de această lege, din punctul de vedere al venitului, variază între 111.396 (2016) și 107.190 (2017), conform estimărilor Ministerului Muncii și Justiției Sociale, bazate pe datele privind sărăcia colectate în baza de date SAFIR (și ulterior conform estimărilor primăriilor). În medie însă, conform bazei de date SIIIR a Ministerului Educației Naționale, de lege au beneficiat între 70.000 de copii (2016-2017) și sub 46.500 de copii (2017-2018) – respectiv între 62% și 43% dintre copiii estimați ca fiind potențiali beneficiari. Dintre aceștia, în medie între 65% și 71% au avut o prezență bună la grădiniță.

Evoluție înscrieri în programul național și prezență la grădiniță

Aceste date ne arată că legea încă nu reușește să ajungă la toți copiii pe care ar trebui să îi ajute. Deși rata de prezență la grădiniță e promițătoare, ea indică totuși faptul că între 35% și 29% dintre copiii eligibili pentru lege au frecventat grădinița prea rar pentru a beneficia de stimulente. De asemenea, din analiza individuală a datelor reiese că există un număr important de localități unde rata de frecvență este foarte slabă, dar această variație este ascunsă de medie. Cu toate acestea, problema mai mare pare a fi cea legată de înscrierea pentru lege (sub jumătate dintre copiii estimați ca având nevoie de ea beneficiază cu adevărat).

Acest studiu își propune să arunce mai multă lumină privind motivele pentru care sunt încă mulți copii care nu beneficiază de stimulentele reglementate prin legea 248/2015 și să formuleze recomandări cu privire la modalități de îmbunătățire a aplicării legii, în așa fel încât ea să își atingă scopul și să ajute cât mai mulți copii săraci să meargă regulat la grădiniță (și apoi la școală).

³ Programul pilot *Fiecare Copil în Grădiniță* avea trei componente: (1) sprijin material pentru eliminarea unor bariere importante în calea accesului la grădiniță al copiilor săraci (tichete sociale de 50 de lei pe copil pe lună, condiționate de prezență, rechizite pentru toți copiii, în valoare de 65 de lei pe copil pe an – folosite în grădiniță, și îmbrăcăminte și încălțăminte în valoare de 100-150 de lei pe copil pe an, acordate de autoritățile publice locale în cadrul parteneriatului în proiect), (2) sprijin pentru echipele locale (primărie, grădiniță) și implicarea autorităților publice și (3) formare pentru profesori.

2.2. Cum funcționează legea?

Copiii devin eligibili pentru lege dacă (1) familiile lor au venit lunar de maximum 284 lei/membru de familie, (2) sunt înscriși la grădiniță și (3) părinții înscriu copiii în program – respectiv fac o cerere la primărie pentru a beneficia de lege („își fac dosar”). Copiii eligibili primesc tichete sociale în fiecare lună în care respectă condițiile de prezență din normele metodologice – respectiv ei pot lipsi când sunt bolnavi, cu condiția ca părinții să le motiveze absențele cu scutire medicală de la medic, și pot avea trei învoiri pe lună din alte motive, dar tot cu justificare de la părinți. În total însă, aceste absențe nu pot depăși 50% din zilele de grădiniță din luna respectivă iar copiii nu pot primi tichete dacă au chiar și o singură absență nemotivată. Premisa legii este că această condiționalitate responsabilizează părinții și obișnuiește copiii și cu rutina prezenței zilnice (care le va folosi în viitor și la școală) și întărește legătura dintre părinți și profesori. Asumția din spatele acestui mecanism este că prezența regulată la grădiniță ajută copiii săraci, în special pe cei cu părinți cu un nivel scăzut de educație, să recupereze mult din decalajul educațional pe care îl au față de ceilalți copii și, prin urmare, să se obișnuiască mai ușor cu școala și să nu o abandoneze.

Din punctul de vedere al eligibilității dosarului, se califică pentru lege toți copiii care provin din familii beneficiare de venit minim garantat (VMG), dacă părinții solicită acest lucru la primărie. Pentru copiii din familii cu venit lunar sub 284 de lei pe membru de familie, dar care nu au VMG, asistenții sociali din primărie trebuie să facă o anchetă socială, tot la solicitarea părinților, iar părinții trebuie să dovedească venitul (prin adeverință de la ANAF obținută de ei sau direct de primărie). Conform metodologiei, odată înscriși la grădiniță, școlile trebuie să documenteze prezența copiilor în SIIR și să genereze din această bază de date rapoarte lunare trimise primăriilor, pe baza cărora asistenții sociali distribuie tichetele sociale de grădiniță. Fondurile sunt virate primăriilor, din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului de Finanțe.

De înscrierea la grădiniță și solicitarea stimulentei sunt responsabili părinții. Normele metodologice prevăd responsabilități pentru primării și școli, dar numai după ce părinții au făcut acești pași. Cu alte cuvinte, normele nu impun autorităților și instituțiilor publice să facă demersuri pentru ca toți copiii care ar avea nevoie de lege să și beneficieze de ea (cum ar fi campanii de identificare și înscriere la grădiniță a copiilor săraci, consiliere repetată a părinților cu privire la importanța grădiniței etc.). Există un set de bune practici pus la dispoziție de Asociația OvidiuRo, care ajută asistenții sociali, directorii de școli și profesorii care își doresc să crească efectele legii, dar acestea sunt doar recomandări, nu obligații legale pentru angajații publici.

În ceea ce privește instruirea autorităților și instituțiilor publice cu privire la această lege, Asociația OvidiuRo a realizat în primii doi ani (2016-2017) caravane de informare în toate județele, în parteneriat cu Inspectoratele Școlare Județene (ISJ) și cu Prefecturile. De asemenea, a pus la dispoziție site-ul www.ficarecopilingradinita.ro și un hotline pentru consultanță. Nici la nivel de ISJ/Ministerul Educației, nici în cadrul Ministerului Muncii nu există însă un mecanism de monitorizare și evaluare a implementării legii, și nici resurse umane sau financiare alocate în acest scop.

Monitorizarea modului în care se aplică legea și o analiză structurată a motivelor pentru care ea nu ajunge la mulți copii săraci și a posibilelor soluții sunt însă esențiale pentru ca autoritățile publice să poată lua

Glosar de termeni

Lege = Legea 248/2015

Program = Programul de interes național în cadrul căruia se acordă stimulentele educaționale reglementat prin Legea 248/2015 (tichetele sociale pentru grădiniță).

Program pilot = Programul *Fiecare Copil în Grădiniță*, implementat de Asociația OvidiuRo în perioada 2010-2015, care a stat la baza dezvoltării Legii 248/2015.

Copii potențial eligibili = copiii care îndeplinesc condițiile de eligibilitate impuse de lege (copii de 3-6 ani din familii cu venit lunar de max. 284 de lei pe membru de familie). Cu alte cuvinte, copiii s-ar califica să beneficieze de lege.

Copii eligibili = copii înscriși în program (îndeplinesc condițiile de eligibilitate impuse de lege și au un dosar de înscriere în program, aprobat de primărie). Cu alte cuvinte, copiii care beneficiază efectiv de lege și sunt eligibili pentru a primi stimulentele (tichetele sociale pentru grădiniță).

măsuri de îmbunătățire, în cunoștință de cauză (simplificari administrative, revizuirii de norme, măsuri de suport etc). Prin urmare, acest studiu evaluează modul în care această lege este aplicată și formulează recomandări de îmbunătățire a acesteia.

2.3. Ce studiem și de ce

În realizarea acestui studiu, am pornit de la faptul că știm că rata de aplicare a legii este scăzută (datele oficiale arată că doar pentru 43% dintre copiii potențial eligibili, părinții au întocmit dosarul pentru lege în anul școlar 2017-2018 și pentru 62% în anul 2016-2017). Știm, de asemenea, că rata medie de prezență a variat între 65% și 71% în cei doi ani de când este activă legea. Nu putem spune dacă acest indicator arată o creștere față de situația de dinainte de apariția legii, dat fiind faptul că instrumentul prin care se măsoară această rată de prezență nu exista înainte de lege. Putem însă afirma că rata de prezență ar trebui să crească, pentru a putea spune că legea își atinge obiectivul (acela de a stimula frecvența regulată la grădiniță a majorității copiilor defavorizați).

Scopul nostru este să înțelegem care sunt factorii de care depinde buna implementare a legii, ca punct de pornire pentru formularea unor recomandări de îmbunătățire a acesteia. Ca să putem spune că legea are succes, ar fi necesar ca (1) majoritatea copiilor potențial eligibili să beneficieze de ea (părinții să aplice pentru stimulent) și (2) majoritatea copiilor înscriși la grădiniță și eligibili să aibă prezență regulată (conform normelor metodologice). Studiul este conceput astfel încât să aflăm răspunsuri pentru ambele aspecte.

Din prisma copiilor săraci estimați a fi eligibili, dar care nu beneficiază de lege, pot exista mai multe scenarii: (a) sunt înscriși la grădiniță, dar părinții lor nu știu/nu vor să aplice pentru lege; (b) nu sunt înscriși la grădiniță, deși părinții știu de lege, dar au mai multe motive pentru care nu înscriu copiii; (c) nu sunt înscriși la grădiniță și părinții lor nu știu despre lege (sau au prea puține informații despre ea, sau incorecte), (d) sunt înscriși în program, dar părinții nu reușesc să asigure prezența regulată a copiilor la grădiniță. Fiecare dintre aceste scenarii poate avea în spate o multitudine de factori care țin de capacitatea sistemului de educație sau de asistență socială, de obstacolele pe care părinții săraci le întâmpină când vor să își dea copiii la grădiniță, de atitudinea angajaților publici și a comunității față de copiii săraci sau de gradul de informare a părinților sau de importanța pe care o acordă părinții educației timpurii. Studiul de față analizează aceste aspecte, în încercarea de a aduce lumină cu privire la modalitățile prin care ar putea fi îmbunătățit modul în care se aplică legea.

Prezența copiilor la grădiniță este un indicator mai greu de măsurat decât înscrierile în program (deoarece datele depind de corectitudinea profesorilor în notarea prezenței și de rigurozitatea monitorizării modalității de notare, în timp ce numărul copiilor înscriși pentru lege este un indicator obiectiv și cu mai multe surse de verificare). Astfel, în general am putut să identificăm mai bine punctele slabe ale programului în relație cu înscrierile, decât cu prezența. De aici rezultă că de obicei, dacă avem un caz evaluat ca fiind de insucces, este mai degrabă insucces în relație cu înscrierile, nu cu prezența. Acest lucru este indicat și de faptul că, în cazurile studiate, o rată ridicată de înscriere nu a fost atinsă la fel de des ca o rată ridicată de prezență.

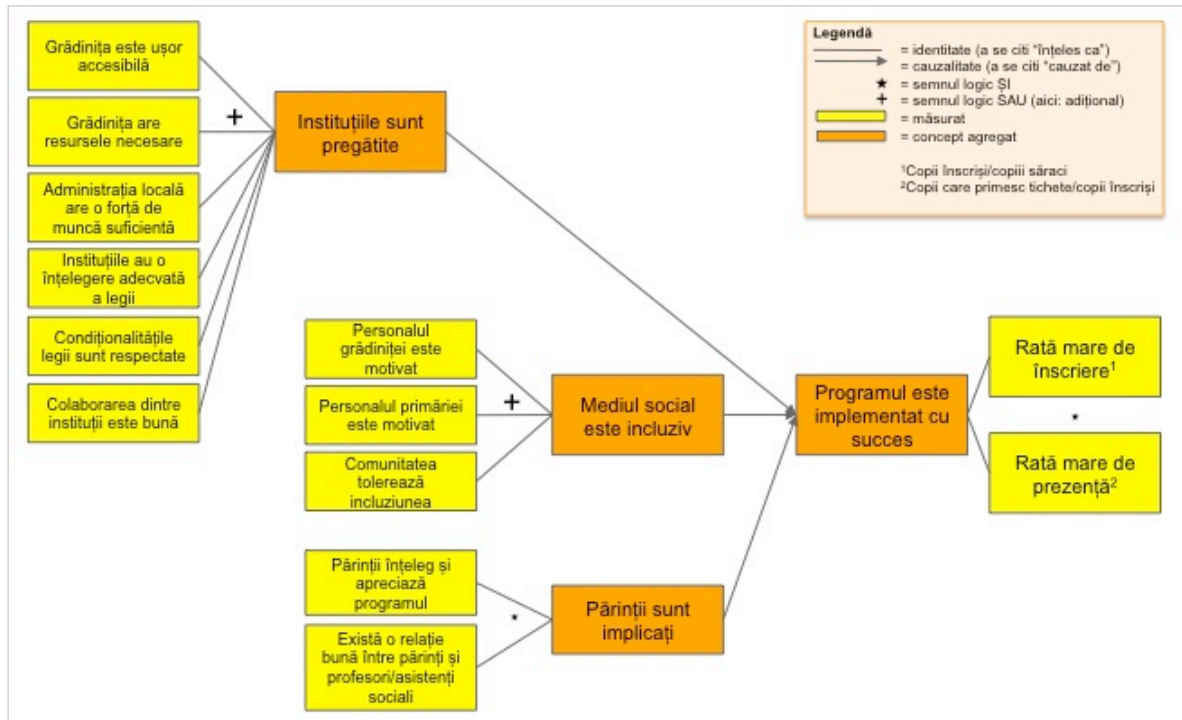
2.4. Teoria schimbării

Studiul nostru se concentrează asupra condițiilor pentru implementarea cu succes a legii 248/2015 în localitățile din România. Ca foști manageri responsabili de implementarea programului pilot *Fiecare Copil în Grădiniță*, care a stat la baza acestei legi, și ca evaluatori externi ai impactului acesteia asupra copiilor cărora li s-a adresat, membrii echipei noastre de cercetare au o înțelegere intimă a mecanismelor programului pilot și, acum, a mecanismelor legii. Pentru a consolida informațiile deținute și pentru a sistematiza rezultatele cercetării, am dezvoltat o *teorie a schimbării* pentru programul de interes național reglementat prin lege (pentru o lectură ușoară, îl vom numi în continuare "program").

Teoria schimbării de la care am pornit acest studiu este că sunt trei aspecte care influențează îmbunătățirea implementării programului. Încercarea de a explica în ce condiții legea este aplicată cu succes ne va oferi răspunsuri cu privire la modul în care localitățile unde programul este implementat slab pot fi sprijinite în așa fel încât eficacitatea legii să crească.

Cum arată succesul? În opinia noastră, acesta presupune ca majoritatea copiilor care sunt eligibili din punctul de vedere al venitului să fie înscriși în program (părinții lor să fi depus dosar la primărie ca să beneficieze de lege), și ca majoritatea acestor copii să meargă regulat la grădiniță. Acest lucru este ilustrat în partea dreaptă a Figura 1. Dacă într-o localitate pe care o studiem aflăm că nu există „o rată mare de înscriere” sau „o rată mare de prezență”, atunci, în înțelegerea noastră, implementarea programului în această localitate nu poate fi numită de succes. În termeni concreți, succesul nu este atins nici dacă sunt înscriși mulți dintre copiii eligibili, dar majoritatea lor nu frecventează grădinița, nici dacă sunt înscriși puțini copii, care în mod general au o prezență regulată.

Figura 1 – Teoria Schimbării pentru implementarea Legii 248/2015

Susținem că trei aspecte legate de contextul în care se aplică legea au un rol crucial în obținerea unei implementări eficiente a programului: o bună pregătire a instituțiilor să atragă copiii săraci la grădiniță, un mediu social favorabil programului și o implicare bună a părinților. Ne așteptăm ca dacă oricare dintre aceste trei condiții nu este îndeplinită, programul să fie implementat slab. Fiecare dintre aceste condiții pentru o implementare de succes este compusă din mai multe elemente de care va trebui să ținem cont, pentru a le putea evalua în mod optim.

Credem, spre exemplu, că pentru a putea spune că instituțiile publice sunt „foarte pregătite” să implementeze programul, mai multe aspecte legate de rolul lor cu privire la acesta trebuie să fie evaluate ca fiind în general favorabile. În primul rând, majoritatea copiilor trebuie să poată ajunge ușor la grădiniță. În înțelegerea noastră, această situație există atunci când grădinița este situată în apropierea majorității copiilor eligibili sau când acești copii au la dispoziție transport gratuit către grădiniță. În al doilea rând, grădinița trebuie să aibă suficiente resurse pentru a putea primi toți copiii care se înscriu. Acest lucru se referă la spațiu, personal și materiale educaționale disponibile în grădiniță. În al treilea rând, administrația publică locală trebuie să aibă o forță de muncă suficientă pentru a își îndeplini responsabilitățile cu privire la lege. În al patrulea rând, instituțiile trebuie să aibă o înțelegere adecvată a programului și a metodologiei de aplicare a acestuia. În mod repetat, am întâlnit localități în care ignorarea unor prevederi ale legii/normelor a condus la neînțelegeri care au exclus un număr semnificativ de familii de la obținerea stimulentei. În al cincilea rând, în opinia noastră, condiționalitățile programului trebuie să fie respectate pentru ca mecanismele de sprijin oferite prin lege să funcționeze. În mod special, acest lucru înseamnă că prezența copiilor trebuie notată corect. În ultimul rând, susținem că o bună colaborare între primărie și grădiniță este esențială în pregătirea instituțiilor locale pentru implementarea programului. Doar dacă o mare parte dintre aceste aspecte sunt evaluate pozitiv într-o localitate, putem spune că mediul instituțional din această localitate este „foarte pregătit” pentru implementarea programului.

Personalul grădiniței, angajații din primărie și comunitatea locală sunt factori cheie pentru implementarea programului. De aceea credem că pentru a evalua în mod adecvat mediul social în care el se aplică, trebuie să luăm în considerare atitudinile și motivațiile tuturor acestor factori. În experiența noastră, profesorii din grădiniță și angajații din primărie pot sabota programul (în trecut programul pilot) în multe feluri, deseori subtile. Acestea pot include neglijarea unor activități importante, cum ar fi campaniile de înscriere la grădiniță, sau un comportament față de copiii dezavantajați și familiile lor care să îi facă pe părinți să nu înscrie copiii la grădiniță sau să nu îi aducă regulat.

În același timp, dacă printre acești factori cheie există susținători activi ai legii, angajamentul personal al acestora poate avea o influență pozitivă majoră. Prin urmare, considerăm motivația/dedicația personalului din grădiniță și din administrația locală drept factori importanți de succes. În plus, credem că atitudinile părinților cu o situație economică și socială mai bună față de familiile sărace/marginalizate sunt un factor important pentru o implementare eficientă a programului. Dacă aceștia au un comportament discriminatoriu în interacțiunile zilnice, ei descurajează părinții săraci să își aducă copiii la grădiniță. Dacă își înscriu sau mută copiii la alte grădinițe, spre exemplu, într-un oraș apropiat, pentru a evita contactul copiilor lor cu colegii lor mai săraci, ei demotivează în mod serios profesorii să facă eforturi să atragă copiii defavorizați. Prin urmare, este important ca în comunitate să fie cel puțin tolerată incluziunea în grădiniță a copiilor marginalizați socio-economic. Pentru a putea spune că mediul social este favorabil programului, cel puțin două dintre cele trei categorii de factori cheie dintr-o localitate trebuie să fie evaluate ca fiind factori care sprijină implementarea programului prin credințele și acțiunile lor.

În final, credem că o bună implicare a părinților este necesară pentru implementarea cu succes a programului. Două aspecte sunt importante aici: măsura în care părinții înțeleg și apreciază programul și relația lor cu grădinița. Primul se referă atât la înțelegerea lor factuală a legii, cât și la atitudinea lor cu privire la educația preșcolară. Spre exemplu, neînțelegerile sau informarea greșită cu privire la condiționalitatea programului pot determina părinții să considere puțin importantă participarea lor. Al doilea aspect evaluează calitatea relațiilor dintre profesorii de grădiniță și familiile defavorizate. Doar dacă acestea sunt caracterizate de respect reciproc, ele nu reprezintă un factor care influențează negativ implementarea programului. Per total, vom vorbi de o bună implicare a părinților doar dacă ambele aspecte sunt prezente într-o localitate dată.

3. METODOLOGIE

Pașii și calendarul acestui studiu se regăsesc mai jos.

Activitatea/Luna	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August
1. Documentare inițială					
2. Analiză de date la nivel național					
3. Selecția cazurilor					
4. Realizarea interviurilor					
5. Conferințele de caz pentru rafinarea cazurilor și calibrarea indicatorilor					
6. Analiza calitativa comparativa (QCA)					

3.1. Documentare inițială

Primul pas a fost definirea succesului, din punctul de vedere al implementării legii, și stabilirea factorilor contextuali care am considerat că pot influența acest succes. Ambele au stat la baza dezvoltării instrumentelor de cercetare și au fost stabilite în urma analizei datelor existente cu privire la programul pilot premergător legii (evaluarea de impact a programului *Fiecare Copil în Grădiniță*, din august 2015) și a datelor de monitorizare a legii pentru perioada 2016-2017, prin discuții cu specialiști din domeniu și în urma experienței anterioare a cercetătorilor în implementarea sau evaluarea programului pilot.

Am definit succesul ca fiind prezent atunci când (1) majoritatea copiilor care sunt eligibili din punctul de vedere al venitului sunt înscriși în program și (2) majoritatea acestor copii merg regulat la grădiniță. Factorii contextuali care am considerat că pot influența implementarea programului au fost (1) gradul de sărăcie în rândul copiilor și (2) gradul de urbanizare al localității.

3.2. Analiză de date la nivel național

Pentru a putea selecta cele 16 cazuri incluse în studiu, în funcție de succesul implementării programului, am obținut și analizat informații extrase din două surse naționale: baza de date Safir a Agenției Naționale pentru Plăți și Inspecție Socială (ANPIS), și baza de date SIIIR a Ministerului Educației.

În ceea ce privește gradul de sărăcie, din Safir știm câți copii de 3-5 ani erau în România în septembrie 2017 (extras din datele privind alocația de stat) și, dintre aceștia, câți locuiau în familii beneficiare de venit minim garantat. *Prin lege, toți copiii de vârstă preșcolară care au VMG sunt eligibili din punctul de vedere al venitului, dar beneficiază de lege doar în momentul în care părinții solicită acest lucru prin depunerea unui dosar la primărie.* Nu există însă date pentru câți copii trăiesc în familii care se încadrează ca venit pentru lege (au sub 284 de lei pe lună pe membru de familie) dar nu au VMG – *și acești copii sunt eligibili pentru lege, dacă aplică pentru întocmirea dosarului, doar că în cazul lor asistenții sociali trebuie să facă o anchetă socială și să verifice venitul părinților.* Prin urmare, în analiză am luat ca reper pentru gradul de înscriere doar numărul (mai mic) al copiilor beneficiari de VMG, nu pe cel (mai mare) al tuturor copiilor de grădiniță din familii cu venit lunar sub 284 de lei/membru de familie din localitate.

În ceea ce privește participarea la grădiniță, din SIIIR știm numărul total al copiilor înscriși la grădiniță în anul școlar 2017-2018. Dintre ei, știm câți au fost eligibili pentru tichete sociale (au depus cerere și au primit aprobare că se încadrează ca venit) și, în medie, câți au avut prezență regulată (și au primit tichete sociale). Nu știm câți alți copii beneficiază de lege, dar nu sunt raportați în SIIIR (atât pe parcursul acestui studiu, cât și în experiența anterioară a cercetătorilor, am întâlnit grădinițe în care prezența copiilor se ținea pe hârtie și era comunicată către primării în Excel pentru acordarea tichetelor sociale, fără ca datele să fie introduse în SIIIR). Am considerat însă că, la nivel național, datele din SIIIR sunt un indicator relevant, cu mențiunea că în localitățile unde datele privind legea apar cu 0, trebuie să verificăm dacă acolo nu se utilizează SIIIR.

3.3. Selecția cazurilor

În selecția celor 16 cazuri, am folosit următoarele definiții:

Rata de înscriere în program = numărul maxim de copii de 3-5 ani înscriși în program în perioada septembrie – noiembrie 2017 raportat la numărul copiilor de 3-5 ani din familii cu VMG din localitate.

Rata de prezență la grădiniță = numărul de copii care au primit tichete sociale raportat la numărul copiilor înscriși în program.

Pentru toate aceste calcule am folosit date din septembrie și noiembrie 2017 (acestea fiind cele mai recente date disponibile la momentul studiilor noastre în teren).

Pentru a calcula eficacitatea implementării legii, am înmulțit rata de înscriere cu rata de prezență. Dacă rezultatul a fost mai mare de 0.9, am considerat că implementarea legii este de succes.

Pentru localitățile unde rata înscrierii în program a fost mai mare de 100%, am identificat următoarele posibile explicații: (1) sunt înscriși la grădiniță copii din afara localității (în special în orașe), (2) sunt înscriși la grădiniță copii în afara intervalului de vârstă de 3-5 ani (copii care au împlinit 6 ani în timpul anului școlar sau copii înscriși la grădiniță la 2 ani), (3) copii înscriși, dar care nu vin din familii beneficiare de VMG.

În plus față de factorii pe care tocmai i-am discutat, gradul de urbanizare al localității și nivelul de sărăcie au reieșit dintr-un studiu anterior privind programul pilot *Fiecare Copil în Grădiniță* ca fiind factori importanți pentru explicarea implementării cu succes a programului. Niciunul dintre acești factori nu poate fi influențat ușor de persoanele/instituțiile implicate. A explica mai departe cum interacționează acești doi factori cu implementarea programului este de interes scăzut pentru cei interesați de această lege, atâta

timp cât ei nu sunt factori care pot fi influențați de cei care aplică legea. Mult mai multe informații utile pot fi generate dacă identificăm factori adiționali care pot fi modelați de persoanele implicate în program și care influențează eficacitatea legii în localitățile rurale și urbane, sărace și mai puțin sărace. Din acest motiv am tratat acești doi factori drept condiții contextuale și am selectat cazurile noastre în așa fel încât ele să acopere toate combinațiile logice posibile ale celor două condiții și implementarea eficace a programului. Ne-am propus să selectăm un total de 16 cazuri care să acopere fiecare combinație logică de două ori. *Tabelul 1* de mai jos exemplifică această logică a selecției cazurilor. *Tabelul A* din *Anexa 3* oferă o privire de ansamblu referitoare la distribuția celor trei caracteristici ale cazurilor în localitățile pe care le-am studiat în final. Există o singură deviație: a fost selectat un caz care este urban, nu rural, cu o rată mare a sărăciei în rândurile copiilor în loc de una mică, și cu insucces în loc de succes în implementarea legii.

Tabelul 1 – Logica selecției cazurilor

Grad de urbanizare	Sărăcia în rândul copiilor	Implementarea legii	Numărul cazurilor
Urban	Ridicată	Succes	2
Rural	Ridicată	Succes	2
Urban	Joasă	Succes	2
Rural	Joasă	Succes	2
Urban	Ridicată	Insucces	2
Rural	Ridicată	Insucces	2
Urban	Joasă	Insucces	2
Rural	Joasă	Insucces	2

Deoarece la momentul selecției cazurilor, încă nu vizitaserăm localitățile incluse în studiu, am bazat această clasificare pe datele publice pe care le-am avut la dispoziție. Algoritmii de selecție a inclus toate localitățile din România. Ca urban am definit toate localitățile care sunt ele însele orașe sau municipii și comunele situate la mai puțin de 20 de km de un oraș cu activitate economică semnificativă la nivel local. Gradul de sărăcie în rândul copiilor l-am estimat prin raportarea numărului de copii de 3-5 ani din localitate, care trăiesc în familii beneficiare de VMG, la numărul total al copiilor de această vârstă din localitate (știind că acesta este un număr minim și că este posibil să mai fie și alți copii potențial eligibili).

Dacă procentul copiilor săraci rezultat era mai mare de 35%, am considerat că gradul de sărăcie în rândul copiilor este mare.

3.4. Realizarea interviurilor

În cele 16 localități selectate, am realizat interviuri în profunzime, pe baza unui ghid de interviu (Anexa 1). În fiecare localitate, la interviuri au participat cel puțin un asistent social sau un reprezentant al primăriei implicat în implementarea legii, un profesor din învățământul preșcolar sau un director de grădiniță/școală, și doi părinți (un părinte al unui copil care a beneficiat de lege, și unul al unui copil care nu a beneficiat, acolo unde existau ambele tipologii). În total, am interviuat peste 90 de persoane (în majoritatea localităților au participat mai mulți părinți, profesori și personal de sprijin din primărie sau grădinițe).

Echipele de cercetare au sintetizat răspunsurile în câte un studiu de caz pentru fiecare localitate, structurat în funcție de caracteristicile acestora pentru fiecare dintre cele trei condiții principale: (1) pregătirea instituțională, (2) mediul social, (3) implicarea părinților.

3.5. Conferințele de caz pentru rafinarea evaluării comunităților

Pe parcursul unui atelier intern de două zile, echipele de interviu și-au prezentat cazurile și au analizat condițiile identificate și strategiile aplicate de comunitățile interviuate pentru rezultate pozitive sau negative. Cercetătorii au discutat criteriile de ierarhizare a strategiilor; rezultatele au fost confruntate și a rezultat o privire de ansamblu comparativă asupra tuturor cazurilor. Procesul a ajutat la consolidarea cunoștințelor obținute în urma studiilor de caz, a asigurat o măsurare corectă și unitară a condițiilor analizate pentru toate cazurile și a contribuit la rafinarea rezultatelor și realizarea conexiunii dintre ele și strategiile aplicate.

3.6. Analiza QCA

Analiza Calitativă Comparativă (Qualitative Comparative Analysis - QCA) este o metodă de analiză de date bazată pe teoria mulțimilor, care identifică acele condiții care sunt necesare și suficiente pentru obținerea rezultatelor (Schneider/Wagemann 2012). În cercetarea de față, rezultatul care este studiat este implementarea cu succes a programului. Condițiile care ne așteptăm să ofere o explicație coerentă a prezenței rezultatului (în acest caz, a succesului) sunt aspectele care țin de pregătirea instituțiilor, mediul social și implicarea părinților.

Baza pentru QCA o reprezintă studiile de caz detaliate. Pentru studiul nostru, fiecare localitate reprezintă un caz. Aceste studii de caz constau în evaluări pentru fiecare condiție predefinită pentru succes și fiecare rezultat studiat. Un proces de minimizare logică identifică combinațiile de condiții dintre toate condițiile predefinite care sunt prezente în același timp cu rezultatele. Aceste combinații sunt numite „căi către rezultat” (Schneider/Wagemann 2012, 330). În studiul de față, ele reprezintă răspunsuri alternative la întrebarea „de ce în unele localități legea a fost implementată cu succes, în timp ce în altele nu a fost?”.

Condiții necesare

O condiție necesară trebuie să fie prezentă pentru ca un rezultat să fie obținut. Acest lucru înseamnă că de fiecare dată când rezultatul respectiv este prezent, condiția necesară trebuie să fie și ea prezentă. În același timp, numai prezența condiției necesare nu este, cel puțin în unele cazuri, suficientă pentru ca rezultatul studiat să apară. Acest lucru înseamnă că pe lângă o condiție necesară trebuie luate în considerare și alte condiții de succes, pentru a putea oferi o explicație comprehensivă pentru prezența unui rezultat. De exemplu, o bună implicare a părinților ar fi o condiție necesară pentru succesul implementării programului, dacă întotdeauna când am găsi că implementarea este de succes într-o localitate, părinții sunt implicați.

Condiții suficiente

Condițiile suficiente sunt suficiente singure pentru ca un rezultat să se producă. Aceasta înseamnă că întotdeauna când o condiție suficientă este prezentă, și rezultatul este prezent. Cu toate acestea, rezultatul poate fi prezent și când condiția suficientă nu este prezentă. În aceste cazuri, alte condiții sau combinații de condiții sunt suficiente pentru ca rezultatul respectiv să se producă. De exemplu, o bună implicare a părinților ar fi o condiție suficientă pentru implementarea cu succes a legii dacă întotdeauna când am găsi că într-o localitate părinții sunt implicați, implementarea programului ar fi de succes. A se nota că această afirmație nu exclude posibilitatea ca în unele localități unde implementarea programului este de succes, implicarea părinților a fost evaluată ca fiind slabă. Aici, alte condiții ar explica implementarea cu succes a programului.

În mod tipic, minimizarea logică duce la un număr de căi către rezultat. Aceste combinații de condiții reprezintă o explicație alternativă pentru rezultatul studiat. Un singur caz poate atinge rezultatul pe mai multe dintre aceste căi.

Căi paralele către rezultat

În mod tipic, QCA conduce la identificarea mai multor combinații de condiții care sunt suficiente pentru ca rezultatul studiat să fie atins. Prezența rezultatului într-un caz dat poate, deci, să fie explicată des prin câteva combinații de condiții. Aceste explicații paralele pentru un rezultat dorit – fiecare o combinație de condiții suficientă pentru prezența rezultatului – se vor numi „căi către rezultat”.

Pentru a putea identifica condițiile pentru implementarea cu succes a legii, am dezvoltat o teorie a schimbării care a sumarizat cunoștințele noastre anterioare cu privire la factorii care sunt importanți pentru implementarea eficientă a legii. În capitolul 2.4, această teorie a schimbării a fost discutată în detaliu. Ea conține șase aspecte cu privire la pregătirea instituțiilor, trei aspecte legate de mediul social și două aspecte referitoare la implicarea părinților, plus două aspecte cu privire la implementarea cu succes a programului. Aceste aspecte reprezintă condițiile și componentele rezultatelor pe care le-am măsurat

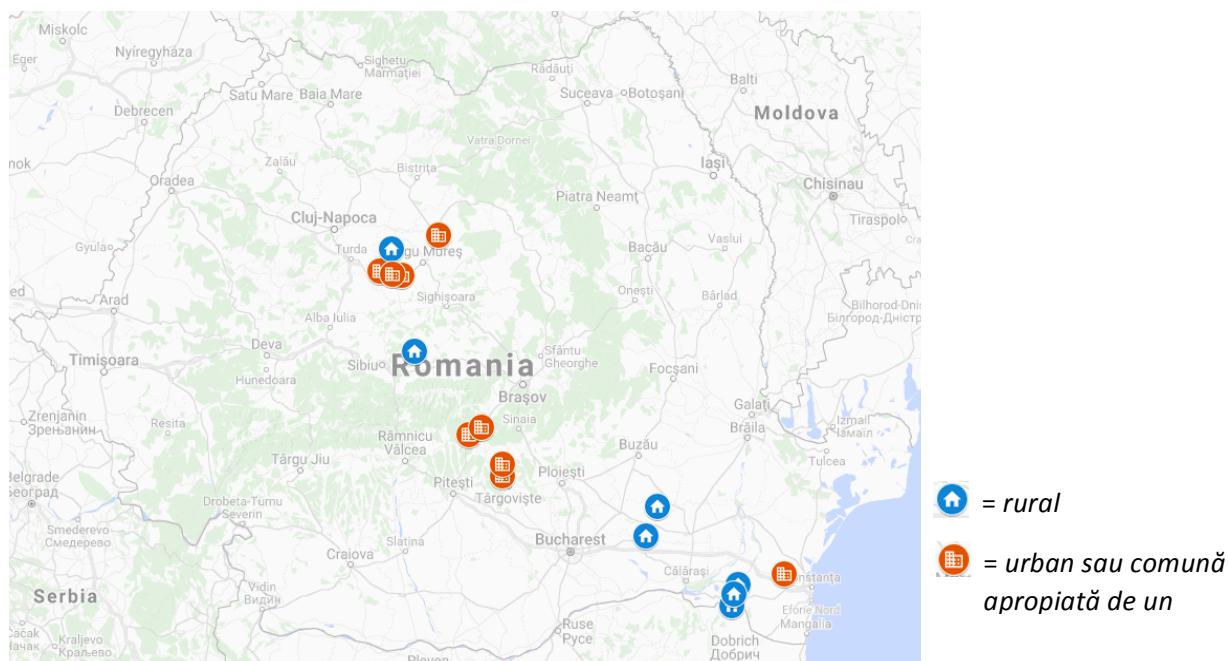
direct. „Nivelul ridicat de pregătire a instituțiilor”, „mediul social favorabil” și „implicarea părinților”, și „implementarea cu succes a programului”, sunt compuse din aceste aspecte.

Pentru fiecare aspect, au fost definite reguli care au permis echipei de cercetare să îl evalueze pentru fiecare localitate, conform aceluiași criterii. Pentru a evalua fiecare localitate cu privire la fiecare aspect, echipa a analizat interviurile cu reprezentanți ai grădinițelor, primăriilor și comunității locale (părinți). Pentru fiecare localitate, am analizat în ce măsură fiecare aspect a fost prezent. În ce măsură se ajunge ușor la grădiniță? Cât de mult reprezintă un succes implementarea programului în localitatea respectivă? Pentru fiecare aspect, echipa a ales una din patru note folosite pentru evaluarea fiecărei localități: 0.00 (condiția e complet absentă), 0.33 (condiția e mai degrabă absentă), 0.66 (condiția e mai degrabă prezentă), 1 (condiția e prezentă în totalitate). Definițiile detaliate pentru fiecare dintre aceste note, pentru fiecare aspect, sunt documentate în *Anexa 4*.

4. PREZENTAREA CAZURILOR

În final, am analizat modul în care se implementează programul în 16 localități din 6 județe: 2 din Argeș, 4 din Constanța, 2 din Dâmbovița, 2 din Ialomița, 5 din Mureș și una Sibiu (vezi harta de mai jos).

Distribuția studiilor de caz

Structura cazurilor (selectate după logica descrisă la capitolul 3.3) a fost următoarea:

- i. pentru cazurile de succes: 4 comune îndepărtate de un oraș relevant, dintre care 2 cu un grad scăzut și 2 cu un grad ridicat de sărăcie (una dintre acestea a fost eliminată din studiu din cauza răspunsurilor incomplete), și 4 comune din apropierea unui oraș relevant, dintre care 2 cu un grad scăzut și 2 cu un grad ridicat de sărăcie;
- ii. pentru cazurile de insucces: 3 comune îndepărtate de un oraș relevant, dintre care una cu un grad scăzut și 2 cu un grad ridicat de sărăcie, 2 orașe cu un grad scăzut de sărăcie și 3 comune din apropierea unui oraș relevant, cu un grad ridicat de sărăcie.

Dintre localitățile considerate sărace, două comune au comunități foarte mari și foarte sărace, cu între 120 și 145 de copii defavorizați de grădiniță. Ca variație, în una dintre aceste comunități toți copiii săraci erau înscriși la grădiniță și în program și frecventau, în timp ce în cealaltă sub 20% dintre copii erau înscriși. Trei comune au între 75 și 90 de copii foarte săraci, dintre care foarte puțini înscriși (sub 20%), iar alte trei comune au un grad de sărăcie mediu și puțini copii (35) – într-una erau înscriși 60% dintre copii, însă în

celelalte două, înscrierile erau de 100%. În toate localitățile incluse în studiu există cel puțin 10-20 de familii sărace, chiar și în cele considerate a avea un nivel de sărăcie mic.

În general, am găsit localități cu puține grădinițe (cel mult una pe sat în comune sau una pe cartier, în orașe). În mediul rural, 10 grădinițe au una sau două grupe și 3 grădinițe au câte 3 grupe. Una singură, cu foarte mulți copii, avea 13 grupe. Altfel, un număr mare de grupe (în special cu program prelungit, la care au rareori acces copiii eligibili pentru lege), am întâlnit doar în cele două orașe – 12-16 grupe.

În majoritatea localităților grădinițele sunt accesibile (la mai puțin de 20 km de mers pe jos, sau cu microbuz școlar pus la dispoziție). În trei localități însă o parte dintre părinții săraci (de obicei 10-15 familii) trebuie să treacă anumite obstacole în drum spre grădiniță – într-un sat, un drum de câteva sute de metri cu noroi foarte adânc, extrem de dificil de parcurs în perioadele cu ploaie; în altul, un drum de peste 1 km, în pantă, pe care nu poate urca microbuzul școlar pentru că este o zonă prăbușită; în altul, ca să scurteze drumul altfel lung, o parte dintre părinții trec o apă, cu copiii în spate (iarna ocolesc apa și trec podul, dar petrec foarte mult timp pe drum).

În ceea ce privește serviciile publice de asistență socială din primării, în 8 localități acestea au un singur angajat, în 5 localități au 2 și în 3 localități (dintre care 2 orașe) au 4. Majoritatea sunt referenți/lucrători sociali, fără studii superioare de asistență socială. Într-un singur județ am găsit mai multe comune unde, pe lângă referentul social, mai venea o dată pe săptămână câte un asistent social profesionist, de la o firmă dintr-un oraș apropiat. Ca personal în plus, în 12 dintre cele 16 comunități există cel puțin un asistent medical comunitar/mediator sanitar/mediator școlar/expert romi.

Ca nivel mediu de educație în rândurile părinților săraci, într-o comunitate acesta este de zero clase, în opt comunități, de patru clase, și în șapte comunități de opt clase.

În patru comunități, autoritățile publice au remarcat o scădere importantă a numărul persoanelor beneficiare de venit minim garantat, în urma creșterii oportunităților de muncă (angajări la o firmă de cabluri, lucru la autostradă) sau a plecării masive în străinătate.

În patru localități copiii vorbesc acasă romani sau turcește și vin la grădiniță fără să știe limba română, iar grădinițele și școlile au cel mult un profesor care vorbește limba copiilor. În trei localități există organizații neguvernamentale sau ale bisericilor, care ajută o parte dintre părinți să își ducă copiii la grădiniță și la școală (masă caldă, rechizite, transport).

5. REZULTATE

CĂI CĂTRE APLICAREA CU SUCCES A PROGRAMULUI

Ca acest program să aibă succes, am pornit de la ipoteza că trebuie să fie îndeplinite mai multe criterii/condiții (care la rândul lor sunt constituite din mai multe subcriterii), și anume: instituțiile publice să fie pregătite să atragă copiii săraci la grădiniță, să existe un mediu social incluziv, favorabil acestui program și părinții să fie implicați.

5.1. Pregătirea instituțională

Pentru a putea spune, în evaluarea noastră, că instituțiile sunt pregătite să implementeze acest program, am stabilit o serie de condiții pe care le-am considerat necesare: (1.1.) grădinița să fie accesibilă tuturor copiilor și (1.2.) să aibă suficiente resurse; (1.3.) personalul primăriei care se ocupă de program să fie suficient și (1.4.) să existe o bună colaborare între instituții (primărie – grădiniță); (1.5.) toți actorii implicați să înțeleagă programul și modul în care se aplică normele legii, iar (1.6.) notarea prezenței copiilor la grădiniță să se facă conform normelor metodologice. Am considerat că nu toate condițiile trebuie să fie prezente în aceeași măsură, altfel spus, pentru ca programul să fie un succes, prezența unora dintre aceste condiții este mai importantă decât a altora.

O primă condiție pe care am evaluat-o a fost măsura în care grădinițele sunt accesibile pentru toți copiii (1.1.). Mai exact drumul parcurs pe jos de aceștia să nu depășească 20 de minute sau, dacă distanța este mai mare, să existe transport comun gratuit pentru ei.

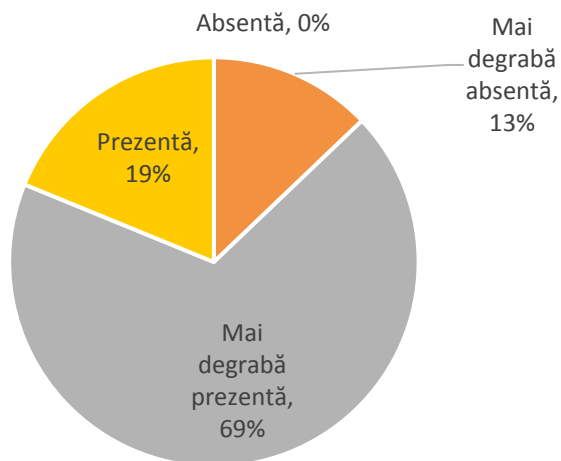
Ce am considerat că înseamnă ca grădinița să aibă suficiente resurse (1.2.)? În primul rând, am evaluat dacă spațiul este suficient pentru toți copiii de vârstă preșcolară și dacă personalul este suficient pentru a putea acoperi nevoile tuturor copiilor. Un alt aspect despre care am spus că poate influența prezența copiilor în grădiniță și pe care l-am inclus în definirea acestei condiții – dacă grădinița are suficiente resurse – este dacă părinții sunt obligați să contribuie la cumpărarea rechizitelor necesare activităților. Educația preșcolară nu face parte din învățământul obligatoriu, iar grădinițele nu dispun de un buget propriu și, după cum a reieșit din cercetarea de față, de cele mai multe ori educatoarele se bazează pe contribuția părinților pentru a cumpăra cele mai multe dintre obiectele necesare desfășurării activităților, inclusiv cele ce țin de igienă (săpun, prosop, hârtie igienică, papuci). Această contribuție poate fi o problemă în plus pentru părinții cei mai săraci.

Alte condiții pe care le-am considerat importante pentru ca programul să fie implementat cu succes au fost ca primăriile să aibă suficient personal care să poată să își îndeplinească atribuțiile legate de acest program și care să fie și pro-activ atunci când situația o cere (1.3.); personalul primăriei să aibă o foarte bună colaborare cu cel al grădiniței (1.4.); să existe o înțelegere bună a programului, a ceea ce presupune legea și a scopurilor ei, a rolului fiecăruia, atât din partea angajaților primăriei cât și din partea educatoarelor – ca o componentă importantă a gradului de pregătire a instituțiilor (1.5.); obligativitatea notării zilnice a prezenței copiilor la grădiniță, așa cum este prevăzută de lege, să fie respectată (1.6.).

Rezultatele studiului nostru arată că, în cele mai multe dintre comunitățile cuprinse în cercetare instituțiile sunt pregătite să implementeze programul. În 87% (14 din 16) dintre comunități, această condiție este prezentă sau aproape prezentă, și numai în 13% dintre comunități este mai degrabă absentă, acestea fiind comunități în care rata de înscriere în program este mai mică, la fel și frecvența copiilor înscriși.

N=16
comunități

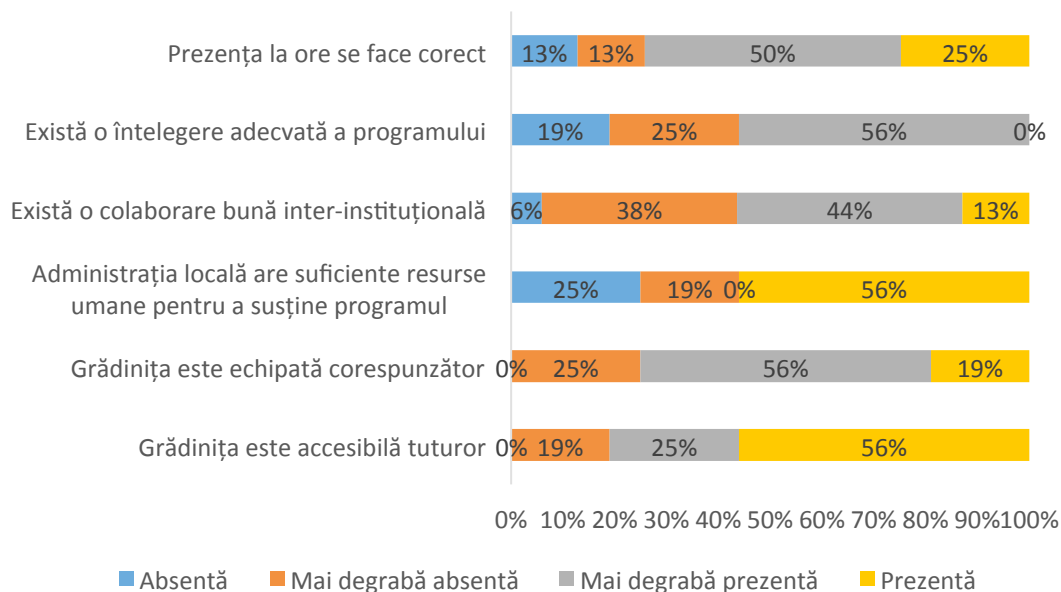
Condiție: Instituțiile sunt pregătite pentru program

Condiția prezentă cel mai des în comunitățile cercetate este accesibilitatea grădiniței. În 81% dintre comunități (13 din 16) această condiție este îndeplinită sau aproape îndeplinită. Alte două condiții sunt prezente în aproape aceeași măsură în trei sferturi dintre comunitățile analizate: grădinița să aibă resursele necesare (să aibă spațiu suficient, să aibă personal suficient și contribuția părinților să nu fie prohibitivă și să fie opțională) iar notarea prezenței la ore să se facă corect. Condiții îndeplinite în puțin peste jumătate din localitățile analizate sunt legate de existența unor resurse umane suficiente implicate în implementarea programului, la nivelul primăriei, existența unei colaborări bune inter-instituționale și o înțelegere bună a programului de către actorii implicați în proces. Le vom detalia pe rând.

N=16
comunități

Instituțiile sunt pregătite pentru program Prezența sau absența condițiilor în comunitățile cercetate

În general, în aproape toate comunitățile este ușor sau relativ ușor de ajuns la grădiniță, dar există și cazuri în care copiii sunt nevoiți să treacă peste un deal sau să traverseze o zonă plină de noroaie ca să poată ajunge la grădiniță.

"N-am dat-o (n.n. pe fiica) și că e departe. Facem aproximativ o juma' de oră până acolo acuma pe sezonul ăsta. Da' când plouă... când plouă, doamnă, e un dezastru de să ferească Dumnezeu. E microbuz, dar aici nu vine. Când plouă se stropește, și trebuie spălat, și șoferul nu intră aici."
(Părinte)

La fel, în cele mai multe localități din cercetare, grădinițele au spațiu suficient pentru toți copiii, dar există și comunități în care, dacă toți copiii ar fi înscrși la grădiniță, aceasta ar deveni neîncăpătoare. Există și un caz în care a fost nevoie să se improvizeze un spațiu deasupra dispensarului pentru a face față înscrierilor și, chiar și așa, copiii sunt acceptați numai începând cu vârsta de patru ani. Problema spațiului este importantă pentru program, spațiul fiind absolut necesar pentru ca acest program al tichetelor sociale să funcționeze. În schimb, din punct de vedere al personalului, grădinițele sunt într-o situație bună, o problemă de rezolvat ar fi mai degrabă titularizarea posturilor decât numărul educatoarelor.

O problemă pe care o au majoritatea grădinițelor este contribuția pe care trebuie să o aibă părinții pentru cumpărarea rechizitelor. Aceasta nu este obligatorie, de obicei părinții cumpără în limita puterilor lor. Există și cazuri în care aceștia se simt obligați să plătească suma propusă de educatoare la începutul anului, iar unii dintre ei motivează în acest fel neînscriserea copiilor la grădiniță. Din cercetare a reieșit și că, în general, educatoarele aleg să suporte și din salariul lor o parte dintre cheltuielile necesare copiilor. Există și situații unde educatoarele cer anual aproximativ 200 lei pentru rechizite și jocuri pe care copilul să le folosească în grădiniță. În acest caz punctual, părinții au ales să nu plătească decât o parte din sumă.

„- Educatoarea vă cere rechizite la grădiniță?

- Păi ne cere când îi dăm prima dată pe copii. Ne cere care ce vrea. Ori ne dă o listă-n mână să le cumpărăm ce-i necesar, ori dăm banii.

- Și reușiți să le luați?

- Păi de-aia n-am prea reușit s-o ducem, doamnă, păi de-aia n-am prea reușit. Că altfel pe-aia mică puteam s-o dau încâtva. 4 ani a făcut acum. Pe ăstălalt l-am dat, dar pe ea nu, că n-am mai putut.
(Părinte)

„Suntem nevoiți să cerem rechizite de la părinți. Învățământul preșcolar este gratuit și nu este obligatoriu. Și cum desfășori activitatea în învățământul preșcolar gratuit? Doar prin povești, poezii și ce se transmite oral. Dacă vrei să faci mai mult, trebuie să ai rechizite. O sticlă de acuarelă costă

27 lei. Dacă iei 10 culori, s-au dus aproape 300 lei. Astea sunt numai acuarelele. Dar îți trebuie și multe altele. Creioane colorate, creioane cu gumă, hârtii, copii xerox etc. (...) Fiecare părinte dă cât poate, iar restul e suportat de noi. Dacă vrei să faci ceva frumos cu copiii, să faci o activitate interesantă, scoți de la tine din buzunar.” (Educatore)

Din analizele noastre, această contribuție nu este printre condițiile importante care afectează neînscriserea copiilor la grădiniță, sumele cerute în cele mai multe cazuri sunt relativ mici, dar sunt o problemă în plus atât pentru părinții săraci, cât și pentru educatoare.

O altă componentă importantă a gradului de pregătire a instituțiilor în atragerea copiilor săraci la grădiniță am considerat că este ca personalul primăriei care se ocupă de cazurile de asistență socială să fie suficient de mare pentru a face față volumului de muncă. Conform datelor din teren, din cele 16 comunități studiate, șapte au probleme legate de personal. Sunt localități unde nu există asistent social și o altă persoană din primărie este desemnată să rezolve cazurile de asistență socială sau asistentul social este singur și nu face față numărului de persoane de care trebuie să se ocupe. Studiul nostru arată totuși că lipsa personalului nu conduce automat la o slabă aplicare a legii. Sunt comunități unde rolul asistentului social a fost preluat de alte persoane competente din primărie, care reușesc să își îndeplinească cu succes atribuțiile privind această lege.

Am considerat că pentru ca legea să se aplice și să fie eficientă, este important ca toți cei care au un rol în aplicarea ei să înțeleagă activitățile fiecăruia și să colaboreze între ei. În puțin peste jumătate din comunitățile analizate acest lucru se întâmplă, dar chiar și în aceste cazuri colaborarea ar putea fi îmbunătățită. Pe de altă parte, există o comună unde educatoarea nu cunoaște nici măcar numele asistenților sociali sau comune unde asistenții sociali nu vizitează aproape niciodată grădinițele. Impresia generală este că cei implicați nu își îndeplinesc rolurile de control asupra activității celorlalți, pe de o parte pentru că trăiesc în comunități mici, unde în general oamenii se cunosc între ei și intervin și alt tip de relații (sunt rude sau prieteni din copilărie), pe de altă parte există și o percepție potrivit căreia fiecare trebuie să își facă treaba și nu este nevoie de control extern. Din analizele noastre, colaborarea dintre instituții este importantă pentru reușita programului. Această condiție a fost prezentă în mai mult de jumătate dintre localitățile studiate, cele mai multe dintre acestea fiind și cazuri de succes.

Alte două condiții pe care le-am considerat importante pentru succesul acestui program au fost ca legea să fie înțeleasă corect de către toți cei implicați în aplicarea ei, iar prezențele la ore să se pună zilnic și corect. În cazul personalului grădiniței, în o treime dintre comunități, legea nu este cunoscută sau este înțeleasă greșit de către educatori. Există asistenți sociali sau educatori care nu știu câte învoiri și câte absențe (motivate medical) le sunt permise copiilor implicați, conform legii, iar de aici derivă două scenarii: unii copii nu primesc tichetele lunar, așa cum ar merita, sau educatorii nu fac listele de prezență corect, tocmai pentru ca acești copii să beneficieze de tichete, indiferent de prezența lor la grădiniță. Am întâlnit și un caz în care formularul de prezență era completat o dată pe lună, de secretarul școlii, care îi nota prezenți pe toți copiii, indiferent de prezența lor reală în grădiniță. În aceste situații, scopul programului – de a-i face pe părinți să înțeleagă că e important să își aducă copiii la grădiniță zilnic și să le creeze această obișnuință – este ratat. Totuși, evaluarea noastră a arătat că în mare, prezența este notată corect sau relativ corect. Această condiție este prezentă în 75% dintre localitățile studiate, atât în localități unde programul a fost implementat cu succes, cât și în localități unde programul nu a fost implementat cu succes.

De asemenea, un sfert din asistenții sociali intervievați nu aplică corect condițiile de intrare a copiilor în program sau de primire a tichetelor (pragul maxim de bani pe membru de familie, număr de învoiri și absențe) sau adaugă alte condiții care nu apar în lege: existența unei suprafețe de pământ în proprietatea familiei ducea în mai multe cazuri la neincluderea unor copii în program, chiar dacă venitul pe membru de familie era mai mic decât pragul admis de lege, obligativitatea ca la înscrierea copilului să fie prezentate cărțile de identitate în original pentru ambii părinți (condiție greu de îndeplinit în comunitățile în care cel puțin un părinte este plecat în străinătate), obligativitatea părinților de a aduce bonuri cu care să dovedească cheltuirea tichetelor din program numai pentru anumite produse. Nici aspect însă nu a reușit ca fiind o condiție necesară pentru reușita programului. În șase dintre cele șapte cazuri de succes analizate, această condiție este prezentă, dar există și un caz în care asistentul social nu a înțeles legea și totuși programul a fost aplicat cu succes, profesorii fiind acolo motorul programului. La fel, există comunități unde

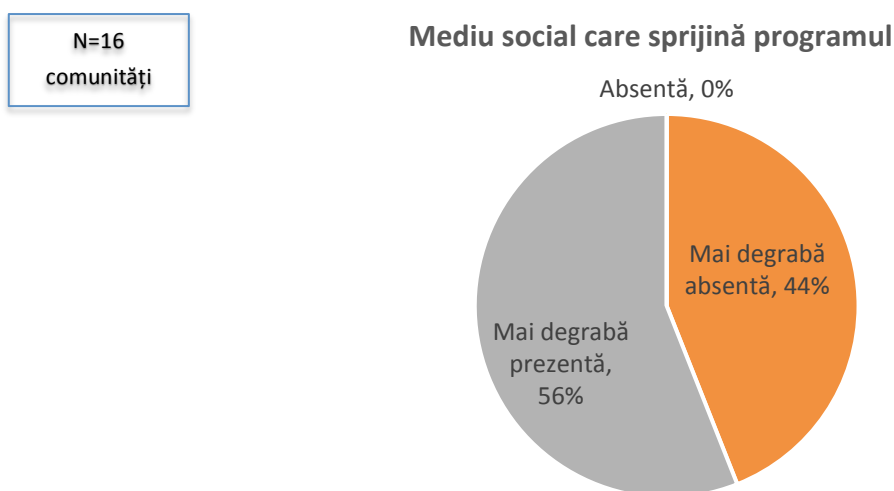
asistentul social și-a îndeplinit atribuțiile și totuși programul a fost un insucces, alte condiții fiind mai importante pentru reușita programului.

5.2. Mediul social

A doua condiție care am presupus că ar fi importată pentru succesul Legii nr. 248/ 2015 este ca mediul social să fie incluziv, respectiv ca oamenii din comunitate să sprijine acest program. Ca această condiție să fie îndeplinită, am considerat că este nevoie ca o serie de sub-condiții să fie prezente, și anume: (2.1) personalul grădinițelor să fie dedicat programului, (2.2) personalul administrației locale să fie dedicat programului și (2.3) comunitatea să tolereze incluziunea copiilor dezavantajați.

Condiția ca mediul social să sprijine programul nu a fost total îndeplinită în nicio comunitate analizată, dar a fost prezentă într-o proporție destul de mare în mai mult de jumătate din ele.

Vom analiza pe rând componentele acestei condiții.

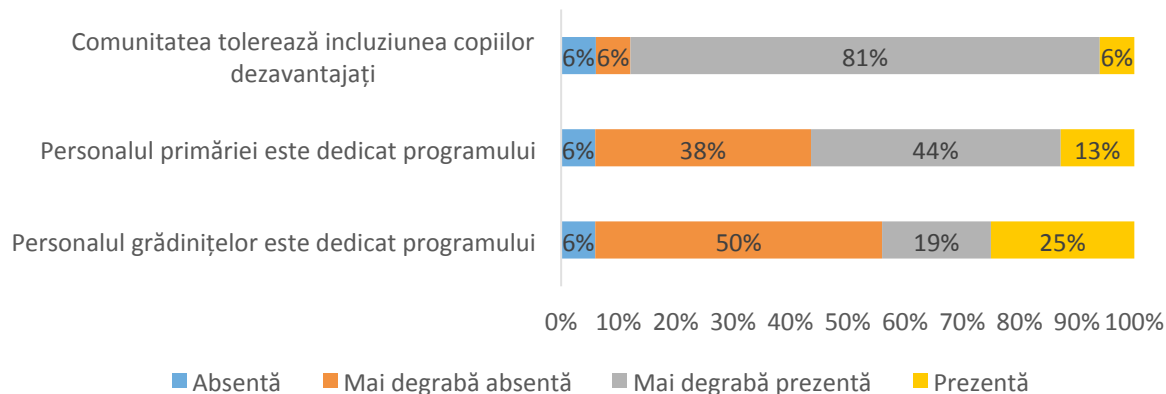
Conform analizei noastre, cea mai importantă condiție care trebuie îndeplinită pentru ca mediul social să ajute copiii săraci să frecventeze grădinița este toleranța comunității în privința incluziunii acestora (2.3). În cele mai multe dintre localitățile vizitate, acest lucru se întâmplă și toate comunitățile unde programul a fost implementat cu succes au manifestat toleranță față de copiii dezavantajați. În multe dintre localitățile cercetate, părinții mai înstăriți oferă haine copiilor săraci sau suportă o sumă mai mare de bani pentru dotarea grădinițelor cu rechizite. Putem afirma că toleranța comunității față de copiii săraci este necesară pentru ca programul să aibă succes. În toate localitățile unde programul a fost implementat cu succes, această condiție – comunitatea să fie tolerantă – a fost prezentă. Această condiție este necesară, dar nu și suficientă. În mare parte din localitățile analizate, unde programul nu a fost aplicat cu succes, mediul social era tolerant.

Totuși, există două comunități unde toleranța față de copiii săraci este mică. Părinții care au o situație materială mai bună manifestă nemulțumire atunci când copiii lor sunt în aceeași grupă cu copiii mai săraci și preferă să îi mute la grădinițele din orașele apropiate. În aceste localități sunt părinți săraci cărora le este teamă de felul în care vor fi priviți copiii lor dacă vor fi înscriși la grădiniță.

”Nu, măi, doamnă (n.n. educatoarea), nu mai stați pe capul meu ca nu am cu ce [să îl dau la grădiniță] (...) Cum e lumea în ziua de azi, mămicile ce zic: ia uite-o și pe aia cum aduce copilul, parcă mă jignește, nu pe mine, pe copilul meu.” (Mamă)

N=16
comunități

Mediul social sprijină programul Prezența sau absența condițiilor în comunitate

Alte două componente la care ne-am uitat au fost gradul de implicare în program, atât al educatoarelor (2.1.), cât și al personalului administrației locale (2.2.). Prin implicare am înțeles motivația acestora de a implementa programul, respectiv dedicația lor personală în a atrage cât mai mulți copii săraci la grădiniță.

Datele ne arată că în mai mult de jumătate dintre comunități, implicarea educatoarelor în program era minimă sau lipsea. Educatoarele nu cunoșteau condițiile de acordare a tichetelor, nu știau câți copii cu tichete sociale au în grupă sau nu contribuiau în niciun fel la recrutarea copiilor.

Pe de altă parte, există comunități unde educatoarele înțeleg importanța aducerii copiilor la grădiniță, inclusiv a celor săraci și fac eforturi să îi atragă. Educatoarele fac activități extracurriculare (atelier de vară, ziua porților deschise, grădiniță de vară), fac ședințe de consiliere cu părinții (comportament față de copil, sănătate și alimentație), merg în comunitate pentru recrutarea copiilor.

„Înainte de acest program, mai ales cei săraci, nu veneau. Ne trezeam cu ei la școală la clasă pregătitoare și nu știau ce este aia o plastilină. Iar programul i-a adus pe toți la grădiniță.” (director de școală)

La fel, în doar puțin peste jumătate dintre localitățile vizitate asistenții sociali sunt dedicați programului. Aceștia încearcă să le ușureze munca părinților, cer adeverințe direct de la trezorerie/ANAF pentru ca părinții să nu mai cheltuiască bani pentru drum, merg la recrutări și asistă părinții pe tot parcursul înscrierii în program.

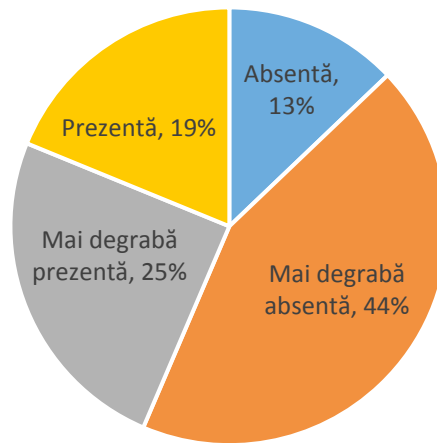
Dar nu peste tot asistenții sunt interesați de această lege, unii dintre ei nu își cunosc bine comunitățile și nu știu ce familii s-ar putea califica pentru acest program. De aceea nu îi informează pe părinții despre existența ei și nu fac recrutări. În plus, o parte dintre asistenți cer acte pe care, conform legii, nu ar trebui să le ceară, iar acest lucru îngreunează întreg procesul. Din datele noastre, această condiție nu este neapărat necesară pentru succesul programului, dar este o condiție importantă. În 6 dintre cele 9 cazuri unde programul nu a fost implementat cu succes, implicarea asistenților sociali a lipsit.

5.3. Implicarea părinților

O altă condiție la care ne-am uitat (și care s-a dovedit a fi cea mai importantă condiție pentru succesul programului) este colaborarea bună între reprezentanții grădinițelor și administrației locale și părinți. Ca această condiție să fie îndeplinită, trebuie ca (3.1) părinții să înțeleagă importanța acestui program și (3.2) părinții să aibă o relație de încredere cu reprezentanții instituțiilor. Din cele 16 comunități analizate, în doar mai puțin de jumătate această condiție este prezentă.

Condiție: Există o colaborare bună cu părinții

N=16
comunități

Din analiza noastră, reiese că înțelegerea de către părinți a Legii nr. 248/2015, a drepturilor și obligațiilor ce le revin, este o condiție esențială pentru reușita programului, prezentă numai în comunitățile considerate de succes pentru implementarea legii. Altfel spus, această condiție este necesară și suficientă pentru succesul programului tichetelor sociale.

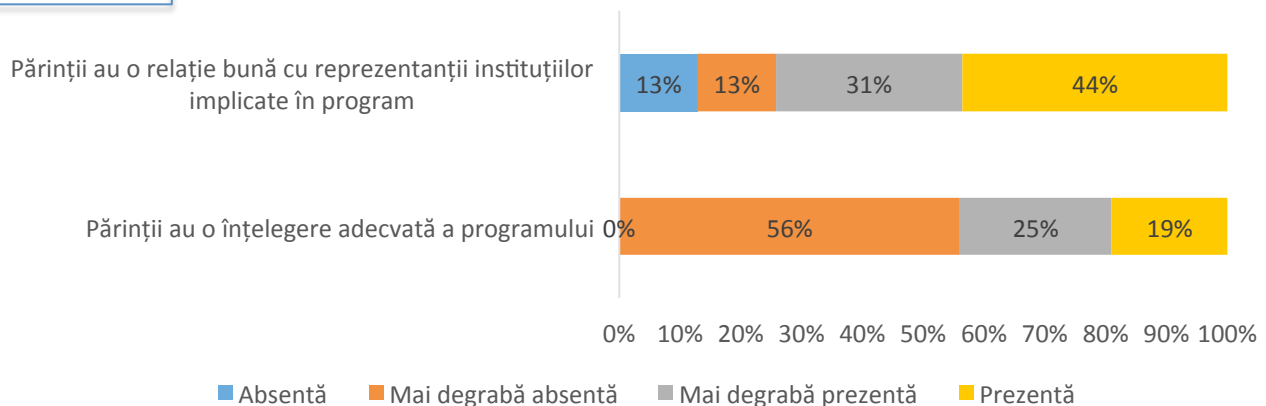
În comunitățile în care părinții au înțeles importanța grădiniței în educația copiilor lor și reprezentanții administrației locale i-au informat corect asupra legii, rata de înscriere a copiilor în program a fost mare și copiii au frecventat regulat grădinița, chiar și în locurile unde grădinița era mai greu accesibilă. Părinții anunță educatoarele ori de câte ori copiii lor lipsesc de la grădiniță, aduc scutiri medicale și semnează cererile de învoire.

”Eu l-am dus pe copilul ăsta la grădiniță, ca să învețe carte, să nu fie ca mine, că mie îmi este foarte greu fără carte. L-am înscris la grădiniță în momentul în care a fost sănătos, nu pentru tichete. (...) Cum să nu fiu mulțumită de grădiniță? A început și el să coloreze, să spună anumite cuvinte. Sunt foarte mulțumită.” (Mamă)

”O sun pe educatoare când nu duc copilul, că își face griji și sună ea după noi. Dacă vede că nu venim o zi, două, ceva s-a întâmplat și sună.” (Mamă)

N=16
comunități

Condiție: Colaborarea dintre instituții și părinți este funcțională

O altă condiție pe care am considerat-o importantă a fost ca părinții să aibă încredere în administrația locală, în special în educatoare. Comportamentul educatoarelor față de copii, faptul ca acestea nu fac diferențe între copiii mai înstăriți și cei săraci, face ca părinții să se simtă mai liniștiți în a-i lăsa pe copii la grădiniță.

”Copiilor a început să le placă să vină la grădiniță. Ei nu conștientizează că vin pentru tichet, părinții știu. Copiii vin pentru că le place.” (Director de școală)

”O doamnă foarte bună. Foarte bună. Se poartă frumos cu toți copii. Fetița mea zicea la moment dat că vrea să o [pe educatoare] acasă. Eu nu am avut niciodată nicio problemă la grădiniță și nimeni nu a avut.” (Mamă)

În comunitățile în care nu s-a putut implementa legea bine, majoritatea părinților nu cunoșteau condițiile programului, nu știau câte absențe pot să aibă copiii și unii dintre ei nu știau despre scutirile medicale. Unii părinți au zis că actele costă mult și de aceea renunțaseră să își mai înscrie copiii, iar alți părinți nu considerau grădinița importantă și preferau să își înscrie copiii direct în clasa pregătitoare. Pentru o bună informare a părinților cu privire la lege, implicarea educatorilor și administrației locale este esențială, aceștia neavând altă sursă de informare. Vorbim de părinți săraci, cu nivel de școlarizare redus, cărora le este teamă să meargă la primărie să își ceară drepturile de frică să nu le fie suspendate ajutoarele sociale. Rezultatele noastre arată că în mai mult de jumătate din comunitățile analizate, părinții nu erau bine informați cu privire la această lege și doar în 19% din cazuri (3 comunități) erau foarte bine informați.

5.4. Căi către succes. Rezultatele analizei QCA

La începutul acestui studiu ne-am propus să explicăm succesul implementării programului uitându-ne la trei mari condiții: pregătirea instituțiilor, mediul social și implicarea părinților.

Pentru că am ales cazurile în funcție de succesul lor în implementarea programului, distribuția cazurilor de succes din eșantionul nostru nu ne spune nimic în ceea ce privește rata medie de succes a programului la nivelul întregii țări. Ne permite însă să tragem concluzii cu privire la condițiile care determină succesul.

Cazurile de succes au fost selectate în baza datelor oficiale cu privire la înscriere și prezență. În timp ce studiul anterior cu privire la programul pilot *Fiecare Copil în Grădiniță* a arătat că uneori nu putem avea încredere totală în datele oficiale, nici cu privire la numărul copiilor înscriși, nici la prezența lor la grădiniță, cercetarea în teren în cadrul acestui studiu a confirmat clasificarea inițială a cazurilor. Acest lucru s-a întâmplat și pentru că am selectat cazuri extreme – care indicau, din datele oficiale, fie un succes foarte mare, fie un insucces foarte mare în implementarea programului.

Numim implementarea „de succes” doar dacă și rata de înscriere și rata de prezență sunt ridicate. Printre cazurile care nu sunt de succes, am găsit doar o situație în care nu exista o rată mare de prezență. În schimb, în opt cazuri de insucces nu exista o rată mare de înscrieri. Acest lucru înseamnă că programul pare că nu este implementat cu succes în mare parte din cauza înscrierii scăzute a copiilor (și nu din cauza prezenței la grădiniță). Acest lucru este în linie cu așteptările noastre inițiale și cu datele oficiale cu privire la implementarea programului, după cum am explicat în prima parte a acestui studiu. Nu am întâlnit niciun caz de insucces în care nici înscrierile, nici prezența să nu fie ridicate.

Implementarea programului	Rata de înscriere	Rata de prezență	Numărul cazurilor
Succes	ridicată	ridicată	7
Insucces	ridicată	joasă	1
	joasă	ridicată	8
	joasă	joasă	0

Am început cercetarea noastră bazată pe teoria mulțimilor cu o analiză calitativă comparativă care a testat legătura dintre scorurile agregate pentru pregătirea instituțională, mediul social și implicarea părinților, pe de o parte, și implementarea cu succes a programului, pe de altă parte. Analiza ne-a arătat că toate cele trei condiții sunt suficiente împreună pentru succesul programului. Aceasta înseamnă că întotdeauna când există o pregătire instituțională ridicată, un mediu social incluziv și părinți implicați, programul este implementat cu succes.

În același timp, analiza ne-a arătat că dintre acești trei factori, implicarea părinților este importantă în mod special. Prin implicarea părinților am evaluat două condiții: înțelegerea programului (condițiilor de aplicare a legii) de către părinți și relația dintre părinți și profesori sau alți angajați publici (asistenți sociali,

mediatori). Niciuna dintre localitățile din eșantionul nostru care au aplicat legea cu succes nu au făcut acest lucru fără să fi stabilit o relație bună de cooperare cu părinții copiilor care au beneficiat de lege.

Cu toate acestea, se poate argumenta că o bună implicare a părinților este mai degrabă un produs al unei pregătiri instituționale ridicate și al unui mediu social favorabil, decât un factor explicativ în sine. Până la urmă, părinții din grupul țintă nu decid să fie sau nu bine informați cu privire la lege sau să stabilească o relație de încredere cu autoritățile locale. Dimpotrivă, singura sursă de informare cu privire la lege care este la dispoziția părinților defavorizați socio-economic (în general cu un nivel scăzut de educație) sunt reprezentanții instituțiilor locale, cum ar fi asistentul social, și dedicația acestor reprezentanți față de misiunea programului este cea care decide dacă ei merg înspre familiile care au nevoie, sau nu.

Prin urmare, ne-am întrebat următorul lucru: putem explica succesul programului doar prin pregătirea instituțională și mediul social? Putem să punem degetul pe acele aspecte ale acestor concepte largi, care sunt într-adevăr cheia aplicării eficiente a legii?

Într-un prim pas, am identificat cele mai promițătoare aspecte atât pentru pregătirea instituțională, cât și pentru mediul social. În pasul doi, le-am combinat într-o singură analiză ca să identificăm căi alternative pentru implementarea eficientă a legii.

În urma analizei, am aflat că pentru pregătirea instituțională, cel mai important aspect este combinația dintre o forță de muncă suficientă la nivelul primăriei și o colaborare bună între instituțiile locale (primărie - grădiniță). Dintre localitățile în care ambele condiții au fost îndeplinite, 67% au aplicat legea cu succes.

În ceea ce privește mediul social favorabil, combinația dintre motivația personalului grădiniței să aplice legea și o comunitate care tolerează incluziunea a reușit ca fiind cea mai importantă. Dintre localitățile în care ambele condiții au fost îndeplinite, 83% au aplicat cu succes legea.

În general, analiza măsurii în care succesul este explicat, în mod individual, de fiecare aspect care compune pregătirea instituțională și mediul social a arătat că putem diferenția mult mai bine între cazurile de succes și insucces dacă ne uităm la mediul social. Prin urmare, când vrem să promovăm aplicarea cu succes a legii, este mult mai important să luăm în considerare mediul social.

Rezultatele analizei finale, în care am unit aceste aspecte, sunt ilustrate în diagrama căilor spre succes de mai jos. Celor două condiții pe care le-am identificat mai sus (suficientă forță de muncă la nivelul primăriilor, colaborare bună între instituțiile locale, personalul grădinițelor motivat să implementeze programul și o comunitate care tolerează incluziunea), le-am adăugat motivația angajaților primăriei să implementeze programul. Această ultimă condiție reprezintă următorul cel mai important aspect individual care explică aplicarea eficientă a legii, dintre toate aspectele legate de mediul instituțional și social. Textul de mai jos ajută la citirea diagramei.

Cum se citește diagrama

Diagrama arată toate căile care duc la rezultatul studiat. Aceste căi reprezintă moduri paralele în care localitățile din eșantionul nostru au ajuns la implementarea cu succes a programului. Căile sunt numerotate și fiecare este descrisă într-un rând separat.

Cele două coloane din partea dreaptă a diagramei, cu un fundal gri, informează cu privire la succesul aplicării legii și la numărul localităților care au obținut succesul urmând calea respectivă.

Semnul + din prima dintre cele două coloane verzi indică faptul că a fost analizată prezența succesului.

Coloanele cu fundal portocaliu și verde din mijlocul diagramei reprezintă condițiile care au fost incluse în analiză. Coloanele portocalii conțin aspecte legate de pregătirea instituțională, coloanele verzi conțin aspecte legate de mediul social.

Un plus în coloana unei condiții înseamnă că respectiva condiție trebuie să fie prezentă pentru ca acea cale să ducă la succes. Un minus înseamnă că respectiva cale duce la succes chiar dacă acea condiție nu este prezentă. Dacă într-un rând nu este niciun plus, niciun minus în coloana care aparține de o condiție, înseamnă că respectiva condiție este irelevantă pentru acea cale către succes.

De exemplu, primul rând din diagramă indică faptul că patru din cele șapte localități din eșantionul nostru în care programul a fost implementat cu succes (57% dintre cazuri) au ajuns la acest rezultat pentru că forța de muncă din primărie a fost suficientă, a existat o bună colaborare între instituțiile locale, personalul primăriei a fost motivat să implementeze programul, iar comunitatea a tolerat incluziunea în grădinițe a copiilor defavorizați.

Diagrama arată patru căi paralele către implementarea cu succes a programului. Aceste căi sunt aranjate în funcție de procentul cazurilor de succes care par să fi urmat pașii descriși de calea respectivă. O anumită localitate poate să fi urmat pașii necesari pentru mai multe căi către succes. Am putea spune că asemenea localități au făcut „mai mult” decât era, conform analizei noastre, strict necesar pentru ca programul să fie implementat cu succes. În cazul acestei analize calitative comparate, un singur caz a urmat două căi spre rezultat. De aceea suma procentelor din ultima coloană este 114% (14% reprezintă un caz din șapte).

În primul rând, cele patru căi arată că nu există un răspuns ușor la întrebarea cum se poate ajunge la o implementare de succes a programului. Dacă am fi găsit căi care indicau doar necesitatea creșterii forței de muncă din grădiniță sau primărie, am fi putut recomanda mărirea bugetelor sau formarea personalului. În schimb, pentru fiecare cale, o comunitate care tolerează incluziunea copiilor defavorizați este o componentă necesară. De asemenea, îmbunătățirea colaborării dintre instituții și creșterea motivației personalului primăriei sau al grădiniței joacă un rol în fiecare cale spre succes. În același timp, creșterea toleranței, îmbunătățirea colaborării sau creșterea motivației sunt cunoscute ca procese extrem de dificile.

Calea nr. 1 indică faptul că patru dintre cele șapte localități în care programul a fost implementat cu succes (57% dintre cazuri) au ajuns la acest rezultat pentru că forța de muncă din primărie a fost suficientă, personalul primăriei a fost motivat să aplice legea și comunitatea a tolerat incluziunea copiilor defavorizați în grădinițe. Pentru această cale, motivarea personalului grădiniței nu joacă un rol în implementarea cu succes a legii.

Calea nr. 2 indică faptul că două din cele șapte localități în care programul a fost implementat cu succes au ajuns la rezultat printr-o combinație dintre o bună colaborare interinstituțională, un personal al primăriei dedicat și o comunitate tolerantă, în ciuda faptului că personalul grădiniței nu a fost motivat să aplice legea.

Căile 3 și 4, în schimb, arată că motivarea personalului grădiniței este necesară atunci când colaborarea dintre instituțiile locale este deficitară. În plus față de dedicația profesorilor, ambele căi impun cerințe privind personalul primăriei, de asemenea. Pentru calea 3, personalul din primărie trebuie să fie suficient. Pentru calea 4, personalul primăriei trebuie să fie dedicat programului. Din nou, pentru ambele căi, este nevoie de o comunitate tolerantă.

Cale	Pregătire instituțională		Mediu social			Implementare cu succes a programului	Cazuri acoperite
	Primărie: Forță de muncă	Colaborare	Primărie: Personal motivat	Grădiniță: Personal motivat	Comunitate tolerantă		
1	+	+	+		+	+	57%
2		+	+	-	+	+	29%
3	+	-		+	+	+	14%
4		-	+	+	+	+	14%

Dacă ne uităm la cele patru căi împreună, reies două tipuri de cazuri de succes. În primul rând sunt cele în care primăria pare să fie motorul aplicării cu succes a legii (căile 1 și 2). Aici, personalul primăriei este dedicat misiunii programului și – prin menținerea unei colaborări bune cu grădinițele – este capabil să înscrie în program numere semnificative de copii care frecventează grădinița regulat. Acest tip de cazuri este mult mai frecvent.

În al doilea rând, sunt cazurile în care personalul grădiniței este motorul implementării programului, prin dedicația lor față de misiunea acestuia. Ei reușesc să asigure aplicarea cu succes a legii chiar dacă au o colaborare deficientă cu primăria. Totuși, în aceste cazuri e necesar ca primăria să aibă fie suficientă forță de muncă, fie angajați dedicați misiunii programului.

6. RECOMANDĂRI ȘI CONCLUZII

Din analiza finală, reiese că sunt mai multe căi prin care legea poate fi aplicată cu succes, însă în toate acestea este necesar să existe (1) o comunitate tolerantă și (2) cel puțin o instituție publică, ideal primăria, dar posibil și școala, care să își asume rolul de motor al implementării legii.

O sinteză a recomandărilor:

1. **Monitorizare și evaluare la nivel național**, prin continuarea studiilor și crearea unui mecanism anual de analiză;
2. **Implicarea autorităților și instituțiilor județene în procesul de monitorizare și mentorat** pentru angajării primăriilor și grădinițelor;
3. **Simplificarea și revizuirea normelor metodologice**, cu privire la eligibilitate, întocmirea dosarului și a procedurilor administrative;
4. **O mai bună informare a tuturor (angajați publici, părinți) cu privire la lege.**

6.1. Recomandări pentru creșterea implicării părinților:

1. **Campanie națională de informare a părinților** cu privire la lege și la importanța educației preșcolare – mesaj de utilitate publică, transmis de Ministerul Educației Naționale și Ministerul Muncii și Justiției Sociale pentru a asigura informarea părinților și în localitățile în care aceștia nu sunt informați pe plan local⁴.
2. **Revizuirea legii și simplificarea metodologiei de solicitare a stimulentului:**
 - a. **Modificarea normelor pentru a considera eligibili din oficiu, pentru lege, copiii de vârstă preșcolară înscriși la grădiniță, din familiile beneficiare de venit minim garantat (VMG) și de alocație pentru susținerea familiei (ASF), care se încadrează în pragul de venit** (cu acordarea posibilității să se retragă, dacă nu doresc stimulentul). Dat fiind faptul că acești copii sunt oricum eligibili ca venit, conform legii, eliminarea cererii părinților ar asigura din start un număr mai mare de copii înscriși în program (dintre cei înscriși deja în grădiniță, dar ai căror părinți nu au știut despre lege), ar elimina situațiile în care acești părinți nu solicită stimulentul pentru că nu știu să întocmească dosarul și ar simplifica munca asistenților sociali. În discuțiile premergătoare publicării acestui raport, reprezentanții Ministerului Muncii și Justiției Sociale au formulat recomandări în aceeași direcție.
 - b. **Generalizarea folosirii de către primăria a serviciului PatrimVen** (furnizat de ANAF) și pentru obținerea adeverinței de venit pentru părinții care nu au VMG, dar doresc să aplice pentru diferite beneficii sociale, inclusiv tichete sociale pentru grădiniță. Acest lucru ar reduce semnificativ costurile pentru părinții care trebuie să meargă în orașe (uneori greu accesibile) pentru a obține adeverința de venit de la ANAF, și ar simplifica depunerea cererii pentru lege.

⁴ OvidiuRo a promovat inițial legea prin intermediul acestui spot TV:

https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=yiKDiwXhCpA și a explicat necesitatea și modul de funcționare a programului pilot în acest fel: https://www.youtube.com/watch?time_continue=12&v=Wk5utG2Ftpk. Aceste modele ar putea fi reluate și extinse de ministerele relevante, pentru a ajunge la diferite categorii de părinți și la angajații publici implicați în implementarea legii.

3. **Adăugarea în normele de implementare a unor responsabilități clare pentru asistenții sociali și profesorii din învățământul preșcolar**, cu privire la măsuri active de informare și consiliere a părinților, identificarea și înscrierea la grădiniță a copiilor săraci și sprijin pentru părinți în întocmirea dosarului de solicitare a stimulentei. Acest lucru ar reduce situațiile în care copiii nu beneficiază de tichete sociale pentru că părinții nu au știut de lege sau nu au înțeles procedurile de cerere a stimulentei⁵.
4. **Analiză cu privire la oportunitatea modificării legii prin creșterea pragului de venit pentru copiii eligibili și a valorii stimulentei**. Ambele au rămas la fel ca în momentul elaborării legii (2015), în ciuda faptului că venitul minim a crescut semnificativ de atunci, iar inflația a crescut, de asemenea. Din interviurile realizate în cadrul acestui studiu a reieșit că în mai multe localități numărul beneficiarilor legii 248/2015 a scăzut pentru că familiile nu s-au mai încadrat din punctul de vedere al venitului, chiar dacă erau foarte aproape de pragul stabilit de lege. O variantă care poate fi analizată ar fi includerea tuturor copiilor din familiile beneficiare de ASF (prag: 530 lei/lună/membru de familie).

Aceste recomandări vin ca urmare a faptului că analiza de mai sus ne-a arătat că pentru ca programul să aibă succes, ar fi suficient ca părinții să fie implicați (adică să fie informați corect cu privire la lege, să știe cum să solicite stimulentele și să aibă o relație bună cu profesorii și/sau cu ceilalți angajați publici responsabili de implementarea legii). Din păcate, atâta timp cât părinții din grupul țintă au un nivel scăzut de educație și acces redus la informații, acest lucru depinde în mare măsură de implicarea instituțiilor publice în implementarea programului.

6.2.1. Recomandări pentru creșterea nivelului de pregătire instituțională:

i. Pentru a avea o forță de muncă suficientă la nivelul primăriei⁶

1. **Simplificarea pașilor birocratici necesari pentru prelucrarea dosarelor** de solicitare a stimulentei (ar reduce volumul de muncă al angajaților primăriei responsabili de aplicarea legii):
 - a. **Campanie de informare în rândurile angajaților primăriilor**, care să clarifice condițiile de eligibilitate a părinților pentru lege și actele pe care este obligatoriu să le completeze (acest lucru ar evita eforturi dublate sau inutile, pe care asistenții sociali le fac pentru a fi siguri că nu greșesc când au neclarități cu privire la normele de implementare a legii).
 - b. **Digitalizarea anchetei sociale/procesului de colectare de date în comunitate**, pentru toate beneficiile sociale (aceasta ar simplifica major munca asistenților/tehnicienilor sociali din primărie și ar ușura actualizarea datelor, completarea dosarelor și monitorizarea beneficiarilor).
2. **Sprijin pentru primăriile cu mulți beneficiari de asistență socială și un aparat de asistență socială mic** – acestea ar putea fi prioritizate de către Ministerul Muncii și Justiției Sociale când implementează proiecte europene sau elaborează politici publice în domeniul social.
3. **Punerea în comun de resurse umane specializate în asistența socială**, pentru oferirea de beneficii și servicii sociale, în general, și pentru o mai bună aplicare a acestei legi, în special.

⁵ În prezent, normele de implementare prevăd acordarea stimulentei pe baza cererii părinților, dar nu prevăd responsabilități pentru angajații publici în direcțiile descrise mai sus.

⁶ Studiile și strategiile existente și experiența cercetătorilor în alte proiecte ne arată că Serviciile Publice de Asistență Socială (SPAS) din cadrul primăriilor au în general personal puțin, uneori nespecializat și cu o mare încărcătură de lucru pentru toate beneficiile și serviciile sociale (deseori, comunele medii și mici au unu, cel mult doi angajați în SPAS, dintre care e posibil ca niciunul să nu aibă studii superioare de asistență socială, ci să fie doar tehnician social, dar să aibă responsabilitatea pentru toate tipurile de asistență socială din întreaga localitate). În același timp, procedurile de aplicare ale legii 248/2015, chiar dacă nu sunt excesiv de greoaie, implică un volum de muncă pentru asistenții sociali, care ar putea fi simplificat. Nu vom insista asupra recomandărilor cu privire la creșterea forței de muncă din cadrul SPAS-urilor (în special a celor din primăriile de comune, care au un volum mare de beneficii și servicii de asistență socială și puțini angajați), deoarece acestea necesită o regândire masivă a sistemului de asistență socială din România, în general. La Ministerul Muncii există însă date disponibile pentru analiză și un set de recomandări în acest sens făcute într-un raport recent, în cadrul unui proiect finanțat de Comisia Europeană.

- ii. **Pentru a avea o colaborare mai bună între instituțiile locale (primărie – grădiniță/școală)**
 - 1. **La nivel central, formarea unei echipe comune de analiză și monitorizare a implementării legii din partea Ministerului Educației Naționale și Ministerului Muncii și Justiției Sociale.**
 - a. Continuarea realizării de **studii anuale și analize de impact** cu privire la aplicarea legii. Detalierea analizei pentru identificarea altor aspecte care ar putea crește impactul legii.
 - b. **Exercițiu regulat de monitorizare și evaluare.** Un punct de pornire ar putea fi instrumentul propus ca anexă la acest studiu.
 - 2. **La nivel județean, formarea de echipe comune de monitorizare și mentorat** pentru implementarea legii:
 - a. implicarea inspectoratelor școlare județene în monitorizare și, mai ales, în oferirea de sprijin pentru profesori și
 - b. implicarea AJPIS și DGASPC în procesul de monitorizare și mentorat/sprijin.
 - 3. **La nivel local, introducerea în normele metodologice a unor responsabilități comune pentru personalul primăriei și al grădinițelor** implicat în implementarea legii, în special cu privire la identificarea și înscrierea copiilor săraci la grădiniță și în program. Acest lucru ar putea fi făcut integrat cu programul pilot de dezvoltare a Serviciilor comunitare integrate, pe care îl implementează Ministerul Muncii și Justiției Sociale începând din septembrie 2018.

6.2.2. Recomandări pentru stimularea unui mediu social incluziv:

- i. **Pentru a crește motivarea personalului grădiniței cu privire la implementarea programului:**
 - 1. **Implicarea inspectoratelor școlare** în sprijinirea și motivarea profesorilor și directorilor.
 - 2. **Ușurarea efortului educatoarelor**, în două direcții:
 - a. **Oferirea de rechizite în grădinițe, pentru copiii preșcolari eligibili pentru lege** – există deja fonduri europene alocate în acest sens prin POAD (Programul pentru Ajutorarea Persoanelor Defavorizate), dar Ministerul Educației trebuie să grăbească implementarea acestui program, în așa fel încât rechizitele să ajungă la copii începând cu anul școlar 2018-2019. Acest lucru ar îndepărta o povară financiară importantă care în acest moment pică pe umerii educatoarelor, atunci când părinții nu pot acoperi costurile cu rechizitele.
 - 3. **Catalog unic de prezență, la vedere**, pe formatul legii 248/2015 – armonizarea formularului de notare a prezenței, introdus de legea 248, cu catalogul educatoarei (care include mai multe informații despre copii, dar are mai puține informații privind prezența zilnică și învoirile). Un instrument unic ar elimina efortul dublu de notare a prezenței, pe care îl fac în acest moment educatoarele.
 - a. **Clarificări trimise de Ministerul Educației Naționale către școli și grădinițe** cu privire la normele de aplicare, pentru a evita neînțelegeri care pot exclude copiii (cum ar fi părinți informați greșit că nu pot primi tichete sociale pentru o singură absență a copiilor).
 - 4. **Campanii de sensibilizare a personalului din grădinițe**, cu privire la incluziunea copiilor săraci.
 - 5. **Specificarea în normele metodologice a unor responsabilități ale profesorilor și mediatorilor școlari în aplicarea legii și includerea unor sancțiuni.** Spre exemplu, responsabilități clare de identificare și înscriere a copiilor, responsabilități de monitorizare și evaluare.
- ii. **Pentru a crește gradul de toleranță al comunității privind incluziunea copiilor săraci**
 - 1. **Campanie națională de informare și sensibilizare cu privire la importanța grădiniței pentru toți copiii** – mesaje care să crească toleranța și empatia atât în rândurile părinților cu posibilități materiale mai bune, cât și în rândurile personalului școlilor și primăriilor.
 - 2. **Recomandări scrise din partea Ministerului Educației Naționale, privind derularea de activități incluzive în școli și grădinițe** (ședințe și activități comune cu toți părinții, cursuri de educație incluzivă pentru profesori și personalul școlii, activități extracurriculare comune etc.).
 - 3. **Stimularea unei atitudini de respect față de părinți și copii din partea reprezentanților autorităților publice locale** – pot fi create programe de schimbări de comportament pe termen lung, în rândurile angajaților publici, de exemplu prin stimularea Grupurilor de Acțiune Locală.

6.3. Recomandări pentru creșterea motivației angajaților primăriei:

1. **Măsuri de informare și implicare a primarilor în stimularea aplicării legii** – campanie de informare pentru primărie.
2. **Mentorat și activități de informare mai bună a angajaților primăriilor privind metodologia**, pentru a le ușura munca și a le crește gradul de confort în aplicarea legii - ar putea fi inițiate de Ministerul Muncii și Justiției Sociale, prin Agențiile Județene de Plăți și Inspecție Socială și Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, în parteneriat cu Instituțiile Prefectului. O serie de clarificări trimise de ministere către primării cu privire la norme ar putea evita neînțelegeri care pot exclude copiii (ex: asistenți sociali care nu au înțeles că nu trebuie să ia în calcul pământuri sau bunuri, ci doar veniturile, sau au înțeles că trebuie să ceară actele de identitate în original ale ambilor părinți – excluzând copiii cu un părinte plecat în străinătate).
3. **Măsuri de motivare pozitivă** – având în vedere faptul că, în cadrul interviurilor noastre, nu am întâlnit niciun asistent social care să nu spună că legea, în sine, este bună și necesară, chiar dacă mulți au subliniat volumul mare de muncă, în general, credem că ar fi utilă realizarea de analize mai detaliate pentru a înțelege mecanismele de motivare a angajaților primăriei. La o primă vedere, motivarea ar putea crește dacă ar scădea volumul mare de muncă (caz în care simplificările administrative ar putea ajuta indirect) și dacă ar crește gradul de apreciere a eforturilor acestora (din partea șefilor/primarilor, a părinților, a comunității) etc.
4. **Specificarea în normele metodologice de aplicare a legii a unor responsabilități ale angajaților primăriei în aplicarea legii** (care acum sunt doar exemple de bună practică), **și includerea unor sancțiuni** în cazul neîndeplinirii acestor responsabilități. De exemplu, ar putea fi introdusă responsabilitatea asistenților sociali de a se asigura că toți părinții beneficiari de VMG sunt informați corect și complet cu privire la lege sau participarea lor la identificarea și înscrierea la grădiniță a copiilor eligibili pentru lege, împreună cu profesorii.

Seturile de recomandări II și III au fost formulate ca urmare a faptului că analiza ne-a arătat că în lipsa unei bune implicări a părinților, sunt cinci condiții pe care e important să le urmărim pentru obținerea succesului: o forță de muncă suficientă la nivelul primăriei, o colaborare bună între primărie și grădiniță cu privire la aplicarea legii, un personal al grădiniței dedicat programului, o comunitate care să tolereze incluziunea copiilor săraci, și un personal motivat să aplice legea la nivelul primăriei.

Mai specific, am aflat că pentru a avea o bună pregătire instituțională, cel mai important este să existe, împreună, o forță de muncă suficientă la nivelul primăriei și o colaborare bună între instituțiile locale (primărie – grădiniță). Dintre localitățile în care ambele condiții au fost îndeplinite, 67% au implementat legea cu succes. În acest sens, am formulat recomandările II.1.i și II.1.ii.

Pentru a putea spune că mediul social este favorabil, cea mai importantă combinație pe care am identificat-o a fost aceea dintre un personal al grădiniței motivat să aplice legea și o comunitate care tolerează incluziunea. Dintre localitățile în care ambele condiții au fost îndeplinite, 83% au implementat cu succes legea. În acest sens, am formulat recomandările II.2.i și II.2.ii.

În final, analiza ne-a indicat că pentru succesul legii este important și ca angajații primăriei să fie motivați să aplice legea. Cu alte cuvinte, în lipsa unei forțe de muncă suficiente în primărie, legea a putut fi implementată cu succes atunci când a existat un personal foarte motivat (fie asistentul social, fie alte persoane suport – asistent medical comunitar, mediator sanitar, expert pentru romi etc.). În acest sens, am formulat recomandările de la punctul III.

7. Anexe

1. Ghiduri de interviu
2. Definițiile condițiilor
3. Tabele de date pentru cazuri
4. Instrument de monitorizare a implementării programului

ANEXA 1 – GHIDURI DE INTERVIU

Fișă localitate

1. Nume:
2. Distanța față de primul oraș:
3. Numele orașului:
4. Număr sate componente:
5. Nume sate componente:
6. Număr grădinițe:
7. Număr educatori:
8. Număr asistenți sociali:
9. Număr asistenți medicali comunitari/mediatori sanitari:
10. Număr mediatori școlari:
11. Alți specialiști prezenți în școală/ grădiniță (ex. logoped, psiholog etc):
12. Total copii înscriși la grădiniță:
13. Număr copii într-o grupă:
14. Număr grupe:
15. Număr copii din familii cu VMG:
16. Număr copii înscriși în program (Legea 248/2015):
17. Total copii potențial eligibili:

Ghid de interviu – Asistenți sociali

1. Grădinița este accesibilă tuturor.

- 1.1. Unde este amplasată grădinița? Care este distanța dintre grădiniță și zonele sărace/comunitatea săracă/marginea satului?
- 1.2. Gândindu-vă la copiii care sunt înscriși acum la grădiniță, care este distanța cea mai mare pe care un copil trebuie să o parcurgă ca să ajungă la ore? (Aproximați în km) Dar ca timp, cam cât face cel mai mult un copil să ajungă la grădiniță?
- 1.3. Cât de greu este pentru copiii să ajungă la grădiniță pe jos? De exemplu, iarna întâmpină dificultăți? Dacă da, de ce? Aveți exemple?
- 1.4. Există copii care nu vin la grădiniță din cauza distanței? Dacă da: Puteți să ne dați niște exemple?
- 1.5. Există transport public pentru copii sau autobuze școlare?
- 1.6. Dacă da: Sunt gratuite sau implică un cost pentru părinți? Au un orar convenabil pentru toți copiii? Dacă nu, ce soluții există pentru aceștia?

2. Grădinița are resursele necesare.

- 2.1. Din totalul copiilor din comunitate, câți copii au vârsta de grădiniță, dar nu sunt încă înscriși?
- 2.2. De ce credeți că acești copii nu vin la grădiniță? Puteți să ne spuneți ceva despre situația/familia lor?
- 2.3. Din câte știți dvs., este suficient material didactic în grădinițe? Dar dacă ar fi toți copiii înscriși?
- 2.4. Aveți mediator școlar în comunitate? Dacă da, cum colaborați cu el? Pe ce activități?

3. Administrația locală are suficiente resurse umane necesare pentru a susține programul și are o înțelegere adecvată a legii.

- 3.1. Câți asistenți sociali sunt în comună?
- 3.2. Câte persoane cu VMG aveți în comună și care este populația totală? (întrebare de control pentru a vedea dacă este comună target sau nu)
- 3.3. Ce știți despre legea 248/2015?
- 3.4. Vi se pare o lege bună sau proastă? De ce?
- 3.5. Se aplică la dvs. în comunitate? Dacă nu, de ce credeți ca nu se aplică? Dacă da, beneficiază toți copiii sau mai sunt copii care încă nu sunt în program? De ce credeți ca se întâmplă acest lucru?
- 3.6. Din punctul dvs. de vedere, ce a influențat pozitiv și ce negativ în prezența copiilor la grădiniță?
- 3.7. Care sunt principalele dvs. atribuții în ceea ce privește implementarea legii 248/2015?
- 3.8. Dacă copiii au ajutor social, ce ar mai trebui să facă părinții ca să beneficieze de tichetele sociale?

- 3.9. Ați mers în comunitate să recrutați copii pentru grădiniță? Dacă da:
- Cum faceți recrutarea?
 - Împreună cu cine?
 - Cum a decurs recrutarea? Ce probleme ați întâmpinat?
 - Părinții știu despre această lege a tichetelor sociale? Câte cereri vin din partea părinților și câte vin în urma informărilor făcute de dvs.?
- 3.10. Ați făcut vreodată vreă vizită neanunțată la grădiniță să verificați prezența copiilor acolo?
- 3.11. Dacă da, cum a decurs? Prezența era conform realității? Povestiți-ne puțin despre această vizită.
- 3.12. Cum credeți că poate fi îmbunătățită legea?
- 3.13. Cum credeți că ar funcționa legea dacă toți copiii din familii cu VMG ar beneficia automat de tichetele sociale (cu opțiunea de a le refuza dacă nu le doresc)?

4. Colaborarea dintre instituțiile implicate funcționează bine.

- 4.1. Cunoașteți cine mai are atribuții în implementarea acestei legi în comunitatea dvs.?
- 4.2. Dacă da: cum descrieți colaborarea cu aceste persoane?

	Foarte bună	Bună	Proastă	Foarte proastă
Directorul școlii				
Asistenți sociali				
Profesori				
Inspectori școlari				

- 4.3. De ce credeți acest lucru? Motivați pentru fiecare în parte.
- 4.4. Cum credeți că ar putea fi îmbunătățită această colaborare? (Pentru fiecare în parte)

5. Administrația locală este dedicată misiunii programului.

- 5.1. Legat de înscrierea copiilor la grădiniță, ați mers în comunitate pentru a convinge părinții să își înscrie copiii la grădiniță? Care a fost reacția? Cine v-a mai însoțit în vizitele în comunitate?
- 5.2. De obicei, cine scrie cererea de înscriere în program?
- 5.3. Cum îi asistați pe părinți să își facă dosarul de înscriere în program?
- 5.4. Ați fost vreodată în comunitate pentru a convinge părinții care deja își înscrieseră copiii, dar ai căror copii absentau, să îi trimită la grădiniță? Care a fost reacția părinților?
- 5.5. Credeți că acest sistem de oferire de tichete este un lucru bun pentru copiii/părinții săraci, ajută copiii să vină regulat la grădiniță sau nu are niciun fel de influență? De ce credeți asta?
- 5.6. Gândindu-vă la tot ce am discutat, din punctul dumneavoastră de vedere, legea 248/2015 merită suportul dumneavoastră?

6. Comunitatea tolerează incluziunea copiilor dezavantajați.

- 6.1. În general, ce atitudine au părinții cu situație materială mai bună față de copiii din comunitatea mai săracă?
- 6.2. S-a întâmplat vreodată să auziți ca unii părinți să fie nemulțumiți de faptul că sunt primiți la grădiniță copii care provin din medii defavorizate și care nu au neapărat îmbrăcăminte, încălțăminte adecvată? Dacă da, știți cum s-a rezolvat această problemă?
- 6.3. Ați auzit de părinți care și-au trimis copiii la alte grădinițe mai departe de sat doar ca să nu se amestece cu copiii săraci?

Ghid de interviu – profesori

1. Grădinița este accesibilă tuturor.

- 1.1. Unde este amplasată grădinița? Care este distanța dintre grădiniță și zonele sărace/ comunitatea săracă/ marginea satului?
- 1.2. Gândindu-vă la copiii care sunt înscriși acum la grădiniță, care este distanța cea mai mare pe care un copil trebuie să o parcurgă ca să ajungă la ore? (Aproximați în km) Dar ca timp, cam cât face cel mai mult un copil să ajungă la grădiniță?
- 1.3. Cât de greu este pentru copii să ajungă la grădiniță pe jos? De exemplu, iarna întâmpinați dificultăți. Dacă da, de ce? Aveți exemple?
- 1.4. Există copii care nu vin la grădiniță din cauza distanței? Puteți să ne dați niște exemple?

1.5. Există transport public pentru copii sau autobuze școlare? Dacă da: Sunt gratuite sau implică un cost pentru părinți? Au un orar convenabil pentru toți copiii? Dacă nu, ce soluții există pentru aceștia?

2. Grădinița are resursele necesare.

2.1. Câți copii aveți înscriși la grădiniță? Număr: _____

2.2. Câți vin zilnic sau aproape zilnic la grădiniță dintre cei înscriși? (Aproximare procentuală) _____%

2.3. Câte grupe de copii aveți?

2.4. Câți profesori aveți în grădiniță?

2.5. Dintre ei, câți profesori sunt titulari?

2.6. Din totalul copiilor din comunitate, câți copii credeți că au vârsta potrivită pentru grădiniță, dar nu sunt încă înscriși?

2.7. De ce credeți că acești copii nu vin la grădiniță? Puteți să ne spuneți ceva despre situația/familiiile lor?

2.8. Dacă ar veni toți copiii cu vârsta potrivită pentru grădiniță, ați avea loc suficient pentru ei? Dar profesorii ar fi suficienți?

2.9. Ar influența munca dvs. venirea tuturor copiilor la grădiniță, din toate mediile (adică și cei cu situație materială bună, și cei foarte săraci)? În ce fel?

2.10. Dacă nu este spațiu suficient: s-au făcut demersuri pentru a se mări spațiul/a aduce noi educatori? De către cine? În ce stadiu sunt? Care credeți că sunt soluțiile la această situație?

2.11. Aveți suficiente rechizite/material didactic pentru copii? Dacă da: Dacă ar veni toți copiii cu vârsta potrivită la grădiniță, ați avea suficient material didactic și pentru ei? Dacă nu, care sunt soluțiile pentru a avea material didactic suficient?

2.12. Aveți mediator școlar în comunitate? Dacă da, cum colaborați cu el? Pe ce activități?

2.13. Ce soluții aveți pentru copiii care nu vin la grădiniță? Faceți activități cu copiii și în afara grădiniței?

2.14. Aveți activități cu părinții? Dacă da, ce fel de activități? Ne puteți da exemple?

3. Personalul grădiniței are o înțelegere adecvată a legii.

3.1. Ce știți despre legea 248/ 2015?

3.2. Vi se pare o lege bună sau proastă? De ce? Se aplica la dvs în grădiniță? Dacă nu, de ce credeți ca nu se aplică? Dacă da, beneficiază toți copiii sau mai sunt copii care încă nu sunt în program? De ce credeți ca se întâmplă acest lucru? Din punctul dvs. de vedere, ce a influențat pozitiv și ce negativ în prezența copiilor la grădiniță?

3.3. Care sunt principalele dvs. atribuții în ceea ce privește implementarea acestei legi?

3.4. Cine mai are atribuții cu privire la implementarea legii, în afara dvs.?

3.5. Credeți că persoanele funcționarii care ar trebui să implementeze legea în comunitatea dvs. își fac treaba? Puteți să ne spuneți mai multe despre acest lucru?

3.6. Unde notați prezența copiilor? Cât de des? La ce oră în timpul unei zile faceți de obicei prezența? Cum procedați în cazul în care un copil întârzie? Dar când pleacă mai devreme?

3.7. Ați avut vreodată vizite neanunțate din partea asistentului social pentru a verifica prezența la grădiniță a copiilor? Dar a directorului? Dar a inspectorului școlar?

3.8. Cum procedați când aflați că un copil e sărac și credeți că ar putea beneficia de lege?

3.9. Cum apreciați că este prezența copiilor (bună, scăzută)? Dumneavoastră simțiți că puteți face ceva pentru a o îmbunătăți? Dacă da, ce? Ați făcut deja aceste lucruri? Dacă nu, de ce nu?

3.10. Ați văzut vreo îmbunătățire în prezența copiilor eligibili, de când a apărut această lege? Detaliați.

4. Colaborarea dintre instituțiile implicate funcționează bine.

4.1. Cunoașteți cine mai are atribuții în implementarea acestei legi în comunitatea dvs.?

4.2. Dacă da: cum descrieți colaborarea cu aceste persoane?

	Foarte bună	Bună	Proastă	Foarte proastă
Directorul școlii				
Asistenți sociali				
Profesori				
Inspectori școlari				

4.3. De ce credeți acest lucru? Motivați pentru fiecare în parte.

4.4. Cum credeți că ar putea fi îmbunătățită această colaborare? (Pentru fiecare în parte)

5. Personalul grădiniței este dedicat misiunii programului

- 5.1. Cât de des reușiți să puneți prezențe copiilor pe care îi aveți în grupă? Vi se întâmplă să nu puteți pune prezențe?
- 5.2. Cui îi dați lista de prezențe? Ce se întâmplă cu copiii eligibili FCG, dar care absentează motivat? Pe ce bază le motivați absențele? Ce se întâmplă cu copiii eligibili FCG, dar care absentează nemotivat?
- 5.3. Dacă un copil eligibil FCG are foarte puține absențe nemotivate, i le motivați la sfârșitul lunii pentru a putea beneficia de tichet?
- 5.4. Care credeți ca sunt motivele pentru care unii copii nu vin la grădiniță?
Cei care absentează des:
Cei care nu sunt înscriși:
- 5.5. Care credeți că sunt soluțiile la problemele pe care ni le-ați expus?
- 5.6. Dacă sunt copii care absentează: Ați fost vreodată în comunitate pentru a convinge părinții care deja își înscriaseră copiii, să îi trimită la grădiniță? Care a fost reacția părinților?
- 5.7. Legat de înscrierea copiilor la grădiniță, ați mers în comunitate pentru a convinge părinții să își înscrie copiii la grădiniță? Care a fost reacția? Cine v-a mai însoțit în vizitele în comunitate?
- 5.8. Credeți că acest sistem de oferire de tichete sociale este un lucru bun pentru copiii/părinții cu o situație materială proastă, ajută copiii să vină regulat la grădiniță sau nu are niciun fel de influență? De ce credeți asta?
- 5.9. Gândindu-vă la tot ce am discutat, din punctul dumneavoastră de vedere, legea 248/2015 merită suportul dumneavoastră?

6. Comunitatea tolerează incluziunea copiilor dezavantajați

- 6.1. Ce atitudine au părinții cu situație materială mai bună față de copiii din comunitatea mai săracă?
- 6.2. S-a întâmplat vreodată ca unii părinți să fie nemulțumiți de faptul că sunt primiți la grădiniță copii care provin din medii defavorizate și care nu au neapărat îmbrăcăminte, încălțăminte adecvată? Dacă da, cum ați reacționat la această problemă, cum ați rezolvat?
- 6.3. Ați auzit de părinți care și-au trimis copiii la alte grădinițe mai departe de sat doar ca să nu se amestece cu copii săraci/ romi?

7. Părinții au o înțelegere adecvată a importanței grădiniței în educația copiilor

- 7.1. Din câte știți dvs, care este atitudinea părinților fata de grădiniță? Credeți că sunt interesați sau nu să își aducă copiii?
- 7.2. Sunt copii care vin și pleacă singuri de la grădiniță? Dacă da, câți ani au? Cum se descurcă?
- 7.3. Când lipsesc copii de la grădiniță, părinții lor va anunță? Aflați motivele pentru care copiii lipsesc?
- 7.4. Din câte știți dvs., exista părinți care fac acasă activități educative cu copiii? În general, părinții știu să scrie și să citească? (aproximare procentuală)

8. Grădinița este o instituție de încredere

- 8.1. Cum credeți că văd părinții grădinița? Consideră grădinița o instituție de încredere? De ce credeți?
- 8.2. Au existat vreodată nemulțumiri în rândul părinților privind modalitatea în care se țin orele? Cum sunt tratați copiii?

9. Există o relație funcțională cu părinții

- 9.1. Părinții vin la grădiniță să se intereseze de copiii lor?
- 9.2. Cum reacționează dacă le cereți adevăruri medicale atunci când copiii eligibili pentru lege absentează de la grădiniță?
- 9.3. Vi s-a întâmplat vreodată ca un părinte să vă roage/să vă amenințe să motivați absențele copilului fără să aibă documente doar ca să nu piardă tichetul social din luna respectivă?

Ghid de interviu – părinți

1. Grădinița este accesibilă tuturor.

- 1.1. Care este distanța pe care trebuie să o parcurgeți cu copilul dvs. pentru a ajunge la grădiniță? Copilul merge singur la grădiniță sau însoțit de cineva din familie? Dar la întoarcere?
- 1.2. Cum ajunge copilul dumneavoastră la grădiniță? Pe jos, microbuz școlar, transport în comun etc.
- 1.3. (Dacă pe jos) Câte minute mergeți cu copilul ca să ajungeți la grădiniță?

(Dacă cu microbuzul/ transport în comun) Cât timp parcurge cu microbuzul/ transport în comun până la grădiniță? Vă costă ceva? Este un program convenabil pentru copilul dvs.?

- 1.4. Gândindu-vă la toate aspectele discutate, din punctul dvs. de vedere, este ușor, destul de ușor, destul de greu sau greu să ajungă copilul dvs. la grădiniță?
- 1.5. În anotimpurile ploioase sau când ninge este cât de dificil este pentru copilul dvs. să ajungă la grădiniță din punctul de vedere al distanței parcurse?

2. Administrația locală este dedicată misiunii programului

- 2.1. Ați auzit de legea care dă copiilor tichete la grădiniță? De la cine, ce știți despre ea?
- 2.2. Știți ce acte vă trebuie ca să înscrieți copilul în program?
- 2.3. Cine v-a ajutat să înscrieți copilul/copiii la grădiniță? Cine v-a făcut dosarul pentru programul cu tichete? Ce probleme ați avut?
- 2.4. Cât de greu a fost pentru dumneavoastră să aveți toate actele pentru a înscrie copilul în program?

3. Personalul grădiniței sunt dedicați misiunii programului

- 3.1. Cum se poartă educatoarea cu copilul dvs.? Ați simțit vreodată ca educatoarea face diferențe între copii? Dacă da, în ce fel? Puteți să ne povestiți mai multe despre acest lucru?
- 3.2. A fost vreodată educatoarea la dvs. acasă? Dar mediatorul școlar, asistentul social? Altcineva?
- 3.3. S-a întâmplat ca copilul dvs. să nu meargă o perioadă mai lungă de timp la grădiniță? Dacă da, povestiți-ne ce s-a întâmplat. Cum a reluat cursurile? Ce documente v-a cerut educatoarea ca să poată motiva absențele?
- 3.4. Vi s-a întâmplat vreodată să nu primiți tichete sociale pentru copilul dvs.? Dacă da, ce s-a întâmplat? A fost o problemă cu notarea? A fost vreo problemă cu educatoarea?
- 3.5. Ați participat vreodată la activități în grădiniță? Dacă da, la ce anume? Cum vi s-au părut?

4. Comunitatea tolerează incluziunea copiilor dezavantajați

- 4.1. Vi s-a întâmplat vreodată să simțiți că cineva de la primărie/grădiniță se poartă urât cu dumneavoastră sau cu copilul dumneavoastră doar pentru că nu aveți mulți bani? Ați auzit vreodată să i se întâmple acest lucru altui părinte? Dacă da, puteți să ne povestiți?
- 4.2. Ați auzit vreodată de părinți care s-au opus primirii copilului dvs. sau al altui copil la grădiniță? Dacă da, puteți să ne dați mai multe amănunte?
- 4.3. Ați auzit de părinți care și-au trimis copiii la alte grădinițe mai departe de sat doar ca să nu se amestece cu copiii săraci?

5. Părinții au o înțelegere adecvată a importanței grădiniței în educația copiilor

- 5.1. Din punctul dvs. de vedere, cât de importantă este grădinița pentru copilul dvs.? Dar pentru dvs.?
- 5.2. Credeți că puteți educa copilul mai bine acasă sau e mai bine educat la grădiniță? De ce credeți asta?

6. Grădinița este o instituție de încredere

- 6.1. Vi s-a întâmplat vreodată să auziți că o educatoare s-a purtat urât cu vreun copil? Dacă da, cum a reacționat părintele? Dar conducerea grădiniței? Credeți că este o obișnuință a educatoarei să se poate așa sau a fost o întâmplare?
- 6.2. Cu copilul dvs. s-a purtat vreodată urât educatoarea? Dacă da, cum ați reacționat?
- 6.3. Când copilul dvs. este la grădiniță vă simțiți liniștit(ă) sau neliniștit(ă) în legătură cu el? Vi s-a întâmplat vreodată ca copilul dvs. să se întoarcă acasă lovit, accidentat?
- 6.4. În general, sunteți mulțumit de ce învață copilul dvs. La grădiniță? Credeți sau nu că educatoarea este potrivită să îl învețe pe copilul dvs. lucruri folositoare?

7. Există o relație funcțională cu tutorii copiilor/ părinții

- 7.1. Ați vizitat vreodată grădinița să vedeți cum se descurcă copilul dvs. acolo?
- 7.2. Dacă copilul dvs. nu merge la grădiniță într-o zi sau o perioadă, anunțați educatoarea? Vi s-a întâmplat ca educatoarea să vă ceară adeverință pentru motivarea absențelor? Cum ați procedat? Ați reuși să duceți adeverințe la timp? Ați pierdut vreodată tichetele sociale din această cauză? De obicei, vă caută educatoarea dacă are nevoie documente de la dvs.?

ANEXA 2 – DEFINIȚIILE CONDIȚIILOR

1. Instituțiile sunt pregătite să aplice legea				
1.1. Grădinița este accesibilă	Toți copiii pot ajunge ușor pe jos (< 20 min, drum în condiții bune, nu există obstacole majore, e sigur) sau există transport gratuit.	Majoritatea copiilor pot ajunge ușor pe jos (distanță scurtă, condiții bune), nu există transport (unii copii de la marginea comunității pot fi excluși din acest motiv)	Există obstacole pe un drum altfel relativ scurt (cum ar fi drum foarte rău, câini agresivi, pantă abruptă, apă de trecut etc.). Nu există transport.	Drum lung de parcurs pe jos pentru o parte semnificativă a familiilor sărace (> 20 min). Nu există transport.
1.2. Grădinița are resurse suficiente	Media scorurilor 1.2.1, 1.2.2 și 1.2.3 este 1.00 (rotunjită).	Media scorurilor 1.2.1, 1.2.2 și 1.2.3 este 0.66 (rotunjită).	Media scorurilor 1.2.1, 1.2.2 și 1.2.3 este 0.33 (rotunjită).	Media scorurilor 1.2.1, 1.2.2 și 1.2.3 este 0.00 (rotunjită).
1.2.1. Spațiu (estimare medie a nevoii pentru toate grădinițele din localitate)	Spațiul ar fi suficient chiar dacă (aproape) toți copiii eligibili ar fi înscriși la grădiniță. DACĂ TOȚI COPIII SUNT ÎNSCRIȘI: Există spații adiționale.	Este spațiu pentru un număr considerabil mai mare decât cel al copiilor care frecventează acum grădinița. Totuși, nu ar fi suficient spațiu dacă (aproape) toți copiii ar fi înscriși. DACĂ TOȚI COPIII SUNT ÎNSCRIȘI: Spațiul este folosit la capacitate maximă.	Spațiul este folosit (aproape) la capacitate maximă, abia ajunge, dar nu toți copiii sunt înscriși.	Spațiul disponibil este prea mic chiar și pentru copiii care frecventează grădinița în acest moment.
1.2.2. Personalul educațional (estimare medie a nevoii pentru toate grădinițele din localitate)	Există un număr suficient de profesori. Majoritatea sunt titulari.	Există un număr suficient de profesori. Majoritatea sunt suplinitori.	Numărul profesorilor este insuficient, dar există cel puțin o altă persoană care sprijină în mod regulat grădinița (NU mediator sau asistent social).	Numărul profesorilor este insuficient și nu există nicio altă persoană care sprijină în mod regulat grădinița.
1.2.3. Rechizite, materiale educaționale (primate sau auto-organizate) (estimare medie a nevoii pentru toate grădinițele din localitate)	Părinții nu trebuie să contribuie cu rechizite sau alte consumabile (prosop, papuci, săpun, hârtie igienică etc.). Finanțarea însă nu este asigurată (e.g. profesorii trebuie să plătească din banii proprii). (Dacă profesorii trebuie să plătească din banii lor pentru rechizite și consumabile pentru copii, atunci acest lucru poate limita dorința lor de a recruta mai mulți copii.)	Uneori sau parțial, materialele educaționale și alte consumabile li se oferă copiilor fără implicarea părinților, e.g. de către profesori sau ONG-uri. Dar des sau regulat, părinții trebuie să contribuie cu sume mici de bani sau produse. SUME MICI: 20 lei/an. (Doar papuci, hârtie igienică.) REPER: 50 lei/luna.	Uneori sau parțial, materialele educaționale și alte consumabile li se oferă copiilor fără implicarea părinților, e.g. de către profesori sau ONG-uri. Dar des sau regulat, părinții trebuie să contribuie cu sume mari de bani sau produse.	Materialele educaționale și alte consumabile nu li se oferă copiilor. Părinții trebuie să le cumpere.

1.3. Administrația locală are forță de muncă suficientă ("obiectiv vorbind", nu dacă sunt activi sau nu)	Există cel puțin un angajat de sprijin în primărie sau în comunitate (asistent medical comunitar, mediator sanitar, mediator scolar), în plus față de un număr suficient de asistenți/lucrători sociali.	Nu există niciun angajat de sprijin în primărie sau în comunitate (asistent medical comunitar, mediator sanitar, mediator scolar), dar este un număr suficient de asistenți/lucrători sociali.	Numărul asistenților/lucrătorilor sociali nu este suficient, dar există cel puțin un angajat de sprijin. Insuficiența este indicată când asistentul/lucrătorul social se chinuie să facă față hârtiilor e.g. dosare VMG, dar nu are timp (NU că nu vrea) să viziteze familiile.	Numărul asistenților/lucrătorilor sociali nu este suficient și nu există angajați de sprijin.
1.4. Colaborarea dintre instituții este bună	Au loc activități comune (e.g. Recrutarea copiilor e făcută de asistenții/lucrătorii sociali și personalul grădiniței, împreună).	Există schimb regulat de informații, angajații instituțiilor știu despre responsabilitățile celorlalți, dar nu au activități comune.	Schimb rar de informații. Deseori angajații instituțiilor nu știu despre activitățile celorlalți.	Relația dintre instituții este rea și acest lucru este un lucru care afectează negativ activitățile fiecărei instituții cu privire la lege.
1.5. Personalul grădiniței are o înțelegere adecvată a legii	Nu sunt neînțelegeri cu privire la metodologie. Personalul cere în mod activ ajutor sau caută informații atunci când are întrebări legate de metodologie.	Nu sunt neînțelegeri cu privire la metodologie.	Există neînțelegeri cu privire la metodologie, dar acestea nu influențează în mod negativ incluziunea copiilor săraci în grădiniță.	Există neînțelegeri cu privire la metodologie care influențează negativ incluziunea copiilor săraci în grădiniță.
1.6. Personalul primăriei are o înțelegere adecvată a legii	Nu sunt neînțelegeri cu privire la metodologie. Personalul cere în mod activ ajutor sau caută informații atunci când are întrebări legate de metodologie.	Nu sunt neînțelegeri cu privire la metodologie.	Există neînțelegeri cu privire la metodologie, dar acestea nu influențează în mod negativ incluziunea copiilor săraci în grădiniță.	Există neînțelegeri cu privire la metodologie care influențează negativ incluziunea copiilor săraci în grădiniță.
1.7. Condiționalitățile legii sunt respectate	Prezența este notată zilnic, la începutul zilei, corect. Absențele sunt motivate doar cu dovezi conform legii.	Metodologia cu privire la prezență este respectată (notată zilnic); sunt făcute unele excepții, rare, în situații speciale.	Prezența este notată zilnic. Copiii care de obicei vin regulat beneficiază de excepții dacă altfel ar risca să piardă tichetul social de grădiniță.	Prezența nu este notată zilnic. Absențele sunt motivate automat, fără dovezi.
2. Mediul social este incluziv				
2.1. Personalul grădiniței e dedicat misiunii programului	Personalul grădiniței își îndeplinește responsabilitățile conform legii și demonstrează dedicație prin activități adiționale, și în afara programului.	Personalul grădiniței își îndeplinește responsabilitățile conform legii și demonstrează dedicație în munca zilnică din timpul programului.	Personalul grădiniței își îndeplinește responsabilitățile conform legii	Personalul grădiniței nu își îndeplinește responsabilitățile conform legii sau descurajează activ participarea copiilor săraci la grădiniță.
2.2. Personalul primăriei este dedicat misiunii programului	Asistenții sociali își îndeplinesc responsabilitățile conform legii și își asumă în mod regulat responsabilități suplimentare, cum ar fi să ajute la recrutarea și înscrierea copiilor săraci în program.	Asistenții sociali își îndeplinesc responsabilitățile conform legii. Ocazional, își asumă responsabilități suplimentare, cum ar fi să ajute la recrutarea și înscrierea copiilor	Asistenții sociali își îndeplinesc responsabilitățile conform legii, dar nu mai mult de atât. Nimeni altcineva din primărie nu face mai mult decât atât.	Activitatea asistenților sociali nu este un factor de sprijin pentru lege. Acest lucru e indicat de faptul că aceștia nu își îndeplinesc nici măcar responsabilitățile conform legii. Nu

	Mediatorii, dacă există, sprijină asistenții sociali.	săraci în program. Sau altcineva din primărie (ex. mediatorii) își asumă aceste responsabilități suplimentare.		există nimeni altcineva în primărie care să sprijine legea.
2.3. Comunitatea tolerează incluziunea	Nu sunt raportate cazuri în care familiile cu situație economică mai bună își duc copiii la alte grădinițe, fără să existe un motiv organizațional cum ar fi programul prelungit din alte grădinițe. No sunt indicații cu privire la atitudini rasiste/discriminatorii în rândul acestora familii. Dimpotrivă, există acțiuni care ajută copiii săraci (ex. familii mai înstărite care acoperă costurile familiilor sărace, donații etc.)	Nu sunt raportate cazuri în care familiile cu situație economică mai bună își duc copiii la alte grădinițe, fără să existe un motiv organizațional cum ar fi programul prelungit din alte grădinițe. No sunt indicații cu privire la atitudini rasiste/discriminatorii în rândul acestora familii.	Sunt raportate doar câteva cazuri în care familiile cu situație economică mai bună își duc copiii la alte grădinițe, fără să existe un motiv organizațional și/sau există doar câteva indicații cu privire la atitudini rasiste/discriminatorii în rândul acestora familii.	Un număr considerabil de familii cu situație economică mai bună își duc copiii la alte grădinițe, fără să existe un motiv organizațional. (Acest lucru indică presiune trecută și/sau creează presiune/motivează profesorii să limiteze numărul copiilor săraci din grădiniță, lucru care dăunează programului.) Și/sau există indicații cu privire la atitudini rasiste/discriminatorii din partea unei părți semnificative a părinților cu situație economică mai bună.
3. Părinții sunt implicați				
3.1. Părinții înțeleg corect programul	Nu există neclarități cu privire la metodologia programului în rândul părinților săraci. Există indicii că părinții valorizează educația copiilor lor și înțeleg că grădinița este o parte importantă a acesteia.	Nu există neclarități cu privire la metodologia programului în rândul părinților săraci SAU există neînțelegeri care nu influențează negativ motivația părinților de a-și aduce copiii la grădiniță.	LIPSĂ DE INFORMARE. Există unele neînțelegeri/minore cu privire la metodologia programului în rândurile unor părinți, care influențează negativ motivația acestora de a-și aduce copiii la grădiniță ȘI/SAU unii părinți nu știu nimic despre program sau despre condiționalitățile acestuia.	INFORMARE GREȘITĂ. Sunt neînțelegeri persistente cu privire la metodologia programului printre părinții săraci, care influențează negativ motivația lor de a-și aduce copiii la grădiniță ȘI/SAU majoritatea părinților nu știu nimic despre program sau despre condiționalitățile acestuia.
3.2. Sunt stabilite relații funcționale între părinți și profesori/asistenți sociali/alți angajați publici cu responsabilități privind legea	Relația dintre primărie/grădiniță și părinți este cultivată în mod activ de angajații instituțiilor publice (e.g. Invitații la întâlniri, consultări regulate). Părinții au încredere în profesori/asistenți sociali/alți angajați ai	Nicio parte (părinți sau angajați ai instituțiilor publice) nu raportează incidente negative cu privire la relația dintre cele două părți.	Părinții sau angajații instituțiilor publice raportează incidente negative cu privire la relația dintre cele două părți.	Părinții și angajații instituțiilor publice raportează o relație în general negativă sau lipsa oricărei relații (posibil chiar resentimente reciproce).

	primăriei/școlii.			
4. Implementarea cu succes a programului				
4.1. Rata de înscriere (corectată pentru "credibilitate")	Aproape toți copiii eligibili sunt înscriși în program.	O mare majoritate a copiilor eligibili sunt înscriși în program.	O mică parte dintre copiii eligibili sunt înscriși în program.	Aproape niciun copil eligibil nu este înscris în program.
4.2. Rata de prezență (corectată pentru "credibilitate")	Aproape toți copiii înscriși în program frecventează regulat grădinița.	O mare majoritate a copiilor înscriși în program frecventează regulat grădinița.	O mică parte dintre copiii înscriși în program frecventează regulat.	Aproape niciun copil înscris în program nu frecventează regulat.

ANEXA 3

TABELE DE DATE PENTRU CAZURI

Tabel 2 – Date pentru selecția cazurilor

ID caz	Urban	Sărăcie ridicată în rândurile copiilor	Implementare de succes a programului
1	1	0	0
2	0	1	0
3	1	1	1
4	1	1	1
5	0	1	0
6	1	1	0
7	1	0	0
8	1	1	0
9	0	0	1
10	1	0	0
11	0	1	0
12	0	1	1
13	0	1	1
14	0	0	0
15	1	0	1
16	1	0	1

Tabel 3 – Aspecte ale pregătirii instituționale

ID caz	Grădinița este accesibilă	Grădinița are resursele necesare	Primăria are forță de muncă suficientă	Instituțiile înțeleg legea	Condiționalitățile legii sunt respectate	Colaborarea dintre instituții este bună
1	1	1	1	1	1	0
2	1	1	0	0	0	0
3	1	1	1	0	0	1
4	1	1	1	1	1	1
5	0	0	0	0	1	0
6	1	0	0	0	1	0
7	1	1	1	1	1	1
8	1	1	0	0	1	1
9	1	1	0	1	1	1
10	1	1	1	1	1	1
11	1	0	1	1	1	1
12	1	1	0	1	1	0
13	1	1	1	0	0	0
14	1	0	0	1	1	1
15	0	1	1	0	0	0
16	0	1	1	1	1	1

Tabel 4 – Aspecte ale mediului social

ID caz	Personalul grădiniței este motivat (dedicat programului)	Personalul primăriei este motivat (dedicat programului)	Comunitatea tolerează incluziunea
1	0	1	1
2	0	0	1
3	0	1	1
4	1	1	1
5	0	0	1
6	0	0	1
7	0	0	1
8	1	1	1
9	0	1	1
10	0	1	0
11	1	1	1
12	1	1	1
13	0	0	1
14	1	0	0
15	1	0	1
16	1	1	1

Tabel 5 – Aspecte ale implicării părinților

Case ID	Părinții înțeleg corect programul	Sunt stabilite relații funcționale între părinți și profesori/asistenți sociali
1	0	0
2	0	0
3	1	1
4	1	1
5	0	0
6	0	1
7	0	1
8	0	1
9	1	1
10	0	0
11	1	1
12	1	1
13	0	1
14	0	1
15	1	1
16	1	1

Tabel 5 – Înscrierea, prezența și succesul programului

ID caz	Rată ridicată de înscriere	Rată ridicată de prezență	Implementare de succes a programului
1	0	1	0
2	1	0	0
3	1	1	1
4	1	1	1
5	0	1	0
6	0	1	0
7	0	1	0
8	0	1	0
9	1	1	1
10	0	1	0
11	1	1	1
12	1	1	1
13	0	1	0
14	0	1	0
15	1	1	1
16	1	1	1

Tabel 6 – Condiții principale și implementarea cu succes a programului

ID caz	Pregătire instituțională ridicată	Mediu social incluziv	Părinți implicați	Implementare cu succes a programului
1	1	1	0	0
2	0	0	0	0
3	1	1	1	1
4	1	1	1	1
5	0	0	0	0
6	1	0	0	0
7	1	0	0	0
8	1	1	0	0
9	1	1	1	1
10	1	0	0	0
11	1	1	1	1
12	1	1	1	1
13	1	0	0	0
14	1	0	0	0
15	1	1	1	1
16	1	1	1	1

ANEXA 4

INSTRUMENT DE MONITORIZARE A APLICĂRII LEGII 248/2015

Localitate _____

Județ _____

Data _____

În timpul fiecărei vizite de monitorizare, e recomandat să fie realizate interviuri cu cel puțin (a) un asistent/lucrător social, (b) un profesor din învățământul preșcolar/un director de grădiniță sau școală și (c) doi părinți (dacă există ambele cazuri, un părinte eligibil, care beneficiază de lege, și un părinte potențial eligibil, dar care nu beneficiază de lege).

Recomandăm să fie vizitată cel puțin o grădiniță din localitate. În funcție de informațiile de context, observații directe și aceste interviuri, li se vor acorda note fiecăruia dintre următoarele aspecte legate de pregătirea instituțională, mediul social, implicarea părinților și succesul programului. Pentru fiecare notă, este necesar ca echipa de monitorizare să citească cu atenție definițiile opțiunilor de notare și să decidă care dintre ele se potrivește cel mai bine situației întâlnite în localitatea monitorizată.

După ce s-au acordat notele individuale, punctele sunt numărate și completate în tabelul comun de scoruri, de la finalul documentului. În funcție de scorul total, sunt sugerate modalități de intervenție/sprijin pentru fiecare dintre cele trei aspecte (pregătirea instituțională, mediul social și implicarea părinților).

Descrierea vizitei de monitorizare (include persoanele intervievate, calitatea informațiilor etc.)

Context

Zona geografică	
Rural [Definiție]	Urban
☐	☐

Sărăcia în rândul copiilor	
Comunitatea e săracă [Definiție]	Comunitatea nu e săracă
☐	☐

Pregătire instituțională

(1) Grădinița este accesibilă?			
Accesibilă	Mai degrabă accesibilă	Mai degrabă inaccesibilă	Inaccesibilă
<i>Toți copiii pot ajunge ușor pe jos (mai puțin de 20 de min, drum în condiții bune, nu există obstacole majore, e sigur) și/SAU există transport gratuit.</i>	<i>Majoritatea copiilor pot ajunge ușor pe jos (distanță scurtă, condiții bune). Nu există transport (unii copii de la marginea comunității pot fi excluși din acest motiv)</i>	<i>Există obstacole pe un drum altfel relativ scurt (cum ar fi drum foarte rău, câini agresivi, pantă abruptă, apă de trecut etc.). Nu există transport.</i>	<i>Drum lung de parcurs pe jos pentru o parte semnificativă a familiilor sărace (mai mult de 20 de min) și/sau obstacole majore pe drum. Nu există transport.</i>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

Grădinița are suficiente resurse?

(2) Grădinița are spațiu suficient pentru toți copiii eligibili? (estimare medie a nevoii pentru toate grădinițele din localitate)			
Spațiu suficient	Spațiu mai degrabă suficient	Spațiu mai degrabă insuficient	Spațiu insuficient
<i>Spațiul ar fi suficient chiar dacă (aproape) toți copiii eligibili ar fi înscriși la grădiniță. DACĂ TOȚI COPIII SUNT ÎNSCRIȘI: Există spații adiționale.</i>	<i>Este spațiu pentru un număr considerabil mai mare decât cel al copiilor care frecventează acum grădinița. Totuși, nu ar fi suficient spațiu dacă (aproape) toți copiii ar fi înscriși. DACĂ TOȚI COPIII SUNT ÎNSCRIȘI: Spațiul este folosit la capacitate maximă.</i>	<i>Spațiul este folosit (aproape) la capacitate maximă, abia ajunge, dar nu toți copiii sunt înscriși.</i>	<i>Spațiul disponibil este prea mic chiar și pentru copiii care frecventează grădinița în acest moment.</i>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

(3) Grădinița are resurse umane suficiente? (estimare medie a nevoii pentru toate grădinițele din localitate)			
Personal suficient	Personal mai degrabă suficient	Personal mai degrabă insuficient	Personal insuficient
<i>Există un număr suficient de profesori. Majoritatea sunt titulari.</i>	<i>Există un număr suficient de profesori. Majoritatea sunt suplinitori.</i>	<i>Numărul profesorilor este insuficient, dar există cel puțin o altă persoană care sprijină în mod regulat grădinița (NU mediator sau asistent social).</i>	<i>Numărul profesorilor este insuficient și nu există nicio altă persoană care sprijină în mod regulat grădinița.</i>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

(4) Grădinița are rechizite/materiale educaționale suficiente (primite sau auto-organizate)? (estimare medie a nevoii pentru toate grădinițele din localitate)			
<p>Nu e nevoie de sprijin din partea părinților</p> <p><i>Părinții nu trebuie să contribuie cu rechizite sau alte consumabile (prosop, papuci, săpun, hârtie igienică etc.). Finanțarea însă nu este asigurată (e.g. profesorii trebuie să plătească din banii proprii). (Dacă profesorii trebuie să plătească din banii lor pentru rechizite și consumabile pentru copii, atunci acest lucru poate limita dorința lor de a recruta mai mulți copii.)</i></p>	<p>Sprijinul din partea părinților e ne semnificativ</p> <p><i>Uneori sau parțial, materialele educaționale și alte consumabile li se oferă copiilor fără implicarea părinților, e.g. de către profesori sau ONG-uri. Dar des sau regulat, părinții trebuie să contribuie cu sume mici de bani sau produse. SUME MICI: 20 lei/an. (Doar papuci, hârtie igienică.) REPER: 50 lei/luna.</i></p>	<p>Sprijinul din partea părinților e semnificativ, dar nu e obligatoriu</p> <p><i>Uneori sau parțial, materialele educaționale și alte consumabile li se oferă copiilor fără implicarea părinților, e.g. de către profesori sau ONG-uri. Dar des sau regulat, părinții trebuie să contribuie cu sume mari de bani sau produse.</i></p>	<p>Sprijinul din partea părinților e semnificativ și obligatoriu</p> <p><i>Materialele educaționale și alte consumabile nu li se oferă copiilor. Părinții trebuie să le cumpere.</i></p>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

(5) Administrația locală are forță de muncă suficientă? ("obiectiv vorbind", nu dacă sunt activi sau nu)			
<p>Forță de muncă suficientă</p> <p>Există cel puțin un angajat de sprijin în primărie sau în comunitate (asistent medical comunitar, mediator sanitar, mediator scolar), în plus față de un număr suficient de asistenți/lucrători sociali.</p>	<p>Forță de muncă mai degrabă suficientă</p> <p>Nu există niciun angajat de sprijin în primărie sau în comunitate (asistent medical comunitar, mediator sanitar, mediator scolar), dar este un număr suficient de asistenți/lucrători sociali.</p>	<p>Forță de muncă mai degrabă insuficientă</p> <p>Numărul asistenților/lucrătorilor sociali nu este suficient, dar există cel puțin un angajat de sprijin. Insuficiența este indicată când asistentul/lucrătorul social se chinuie să facă față hârtiilor e.g. dosare VMG, dar nu are timp (NU că nu vrea) să viziteze familiile.</p>	<p>Forță de muncă insuficientă</p> <p>Numărul asistenților/lucrătorilor sociali nu este suficient și nu există angajați de sprijin.</p>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

(6) Colaborarea dintre instituții este bună?			
<p>Colaborare bună</p> <p>Au loc activități comune (e.g. Recrutarea copiilor e făcută de asistenții/lucrătorii sociali și personalul grădiniței, împreună).</p>	<p>Colaborare mai degrabă bună</p> <p>Există schimb regulat de informații, angajații instituțiilor știu despre responsabilitățile celorlalți, dar nu au activități comune.</p>	<p>Colaborare mai degrabă slabă</p> <p>Schimb rar de informații. Deseori angajații instituțiilor nu știu despre activitățile celorlalți.</p>	<p>Colaborare slabă</p> <p>Relația dintre instituții este rea și acest lucru este un lucru care afectează negativ activitățile fiecărei instituții cu privire la lege.</p>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

(7) Personalul grădiniței are o înțelegere bună a legii?			
<p>Înțelegere bună</p> <p><i>Nu sunt neînțelegeri cu privire la metodologie. Personalul cere în mod activ ajutor sau caută informații atunci când are întrebări legate de metodologie.</i></p>	<p>Înțelegere mai degrabă bună</p> <p><i>Nu sunt neînțelegeri cu privire la metodologie.</i></p>	<p>Înțelegere mai degrabă slabă</p> <p><i>Există neînțelegeri cu privire la metodologie, dar acestea nu influențează în mod negativ incluziunea copiilor săraci în grădiniță.</i></p>	<p>Înțelegere slabă</p> <p><i>Există neînțelegeri cu privire la metodologie care influențează negativ incluziunea copiilor săraci în grădiniță.</i></p>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

(8) Personalul primăriei are o înțelegere bună a legii?			
<p>Înțelegere bună</p> <p><i>Nu sunt neînțelegeri cu privire la metodologie. Personalul cere în mod activ ajutor sau caută informații atunci când are întrebări legate de metodologie.</i></p>	<p>Înțelegere mai degrabă bună</p> <p><i>Nu sunt neînțelegeri cu privire la metodologie.</i></p>	<p>Înțelegere mai degrabă slabă</p> <p><i>Există neînțelegeri cu privire la metodologie, dar acestea nu influențează în mod negativ incluziunea copiilor săraci în grădiniță.</i></p>	<p>Înțelegere slabă</p> <p><i>Există neînțelegeri cu privire la metodologie care influențează negativ incluziunea copiilor săraci în grădiniță.</i></p>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

(9) Condiționalitățile legii sunt respectate?			
<p>Colaborare bună</p> <p>Prezenta este notată zilnic, la începutul zilei, corect. Absențele sunt motivate doar cu dovezi conform legii.</p>	<p>Colaborare mai degrabă bună</p> <p>Metodologia cu privire la prezență este respectată (notată zilnic); sunt făcute unele excepții, rare, în situații speciale.</p>	<p>Colaborare mai degrabă slabă</p> <p>Prezenta este notată zilnic. Copiii care de obicei vin regulat beneficiază de excepții dacă altfel ar risca să piardă tichetul social de grădiniță.</p>	<p>Colaborare slabă</p> <p>Prezenta nu este notată zilnic. Absențele sunt motivate automat, fără dovezi.</p>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

Mediul social

(10) Personalul grădiniței e dedicat misiunii programului			
<p>Personal dedicat</p> <p><i>Personalul grădiniței își îndeplinește responsabilitățile conform legii și demonstrează dedicație prin activități adiționale, și în afara programului.</i></p>	<p>Personal mai degrabă dedicat</p> <p><i>Personalul grădiniței își îndeplinește responsabilitățile conform legii și demonstrează dedicație în munca zilnică din timpul programului.</i></p>	<p>Personal mai degrabă demotivat</p> <p><i>Personalul grădiniței își îndeplinește responsabilitățile conform legii</i></p>	<p>Personal demotivat</p> <p><i>Personalul grădiniței nu își îndeplinește responsabilitățile conform legii sau descurajează activ participarea copiilor săraci la grădiniță.</i></p>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

(11) Personalul primăriei este dedicat misiunii programului			
<p>Personal dedicat</p> <p><i>Asistenții sociali își îndeplinesc responsabilitățile conform legii și își asumă în mod regulat responsabilități suplimentare, cum ar fi să ajute la recrutarea și înscrierea copiilor săraci în program. Mediatorii, dacă există, sprijină asistenții sociali.</i></p>	<p>Personal mai degrabă dedicat</p> <p><i>Asistenții sociali își îndeplinesc responsabilitățile conform legii. Ocazional, își asumă și alte responsabilități în plus, cum ar fi să ajute la înscrierea copiilor săraci în program. Sau altcineva din primărie (ex. mediatorii) își asumă aceste responsabilități în plus.</i></p>	<p>Personal mai degrabă demotivat</p> <p><i>Asistenții sociali își îndeplinesc responsabilitățile conform legii, dar nu mai mult de atât. Nimeni altcineva din primărie nu face mai mult decât atât.</i></p>	<p>Personal demotivat</p> <p><i>Activitatea asistenților sociali nu este un factor de sprijin pentru lege. Acest lucru e indicat de faptul că aceștia nu își îndeplinesc nici măcar responsabilitățile conform legii. Nu există nimeni altcineva în primărie care să sprijine legea.</i></p>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

(12) Comunitatea tolerează incluziunea?			
<p>Comunitate tolerantă</p> <p><i>Nu sunt raportate cazuri în care familiile cu situație economică mai bună își duc copiii la alte grădinițe, fără să existe un motiv organizațional cum ar fi programul prelungit din alte grădinițe. Nu sunt indicații cu privire la atitudini discriminatorii. Dimpotrivă, există acțiuni care ajută copiii săraci (ex. familii mai înstărite care acoperă costurile familiilor sărace, donații etc.)</i></p>	<p>Comunitate mai degrabă tolerantă</p> <p><i>Nu sunt raportate cazuri în care familiile cu situație economică mai bună își duc copiii la alte grădinițe, fără să existe un motiv organizațional cum ar fi programul prelungit din alte grădinițe. Nu sunt indicații cu privire la atitudini rasiste/discriminatorii în rândul acestora familii.</i></p>	<p>Comunitate mai degrabă intolerantă</p> <p><i>Sunt raportate doar câteva cazuri în care familiile cu situație economică mai bună își duc copiii la alte grădinițe, fără să existe un motiv organizațional și/sau există doar câteva indicații cu privire la atitudini rasiste/discriminatorii în rândul acestora familii.</i></p>	<p>Comunitate intolerantă</p> <p><i>Un număr considerabil de familii cu situație economică mai bună își duc copiii la alte grădinițe, fără un motiv organizațional. (Acest lucru creează presiune/motivează profesorii să limiteze numărul copiilor săraci din grădiniță). Și/sau există indicații cu privire la atitudini discriminatorii din partea unei părți semnificative a părinților cu situație economică mai bună.</i></p>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

Implicarea părinților

(13) Părinții înțeleg corect programul?			
<p>Înțelegere bună</p> <p><i>Nu există neclarități cu privire la metodologia programului în rândul părinților săraci. Există indicii că părinții valorizează educația copiilor lor și înțeleg că grădinița este o parte importantă a acesteia.</i></p>	<p>Înțelegere mai degrabă bună</p> <p><i>Nu există neclarități cu privire la metodologia programului în rândul părinților săraci sau există neînțelegeri care nu influențează negativ motivația părinților de a-și aduce copiii la grădiniță.</i></p>	<p>Înțelegere mai degrabă slabă</p> <p><i>LIPSĂ DE INFORMARE. Există unele neînțelegeri minore cu privire la metodologia programului în rândurile unor părinți, care influențează negativ motivația lor de a-și aduce copiii la grădiniță și/sau unii părinți nu știu nimic despre program sau condiționalitățile acestuia.</i></p>	<p>Înțelegere slabă</p> <p><i>INFORMARE GREȘITĂ/ DEZINFORMARE. Sunt neînțelegeri persistente cu privire la metodologia programului printre părinții săraci, care influențează negativ motivația lor de a-și aduce copiii la grădiniță și/sau majoritatea părinților nu știu nimic despre program sau condiționalitățile sale.</i></p>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

(14) Sunt stabilite relații funcționale între părinți și profesori/asistenți sociali/alți angajați publici cu responsabilități privind legea?			
<p>Relații funcționale</p> <p><i>Relația dintre primărie/grădiniță și părinți este cultivată în mod activ de angajații instituțiilor publice (e.g. invitații la întâlniri, consultări regulate). Părinții au încredere în profesori/asistenți sociali/alți angajați.</i></p>	<p>Relații mai degrabă funcționale</p> <p><i>Nicio parte (părinți sau angajați ai instituțiilor publice) nu raportează incidente negative cu privire la relația dintre cele două părți.</i></p>	<p>Relații mai degrabă nefuncționale</p> <p><i>Părinții sau angajații instituțiilor publice raportează incidente negative cu privire la relația dintre cele două părți.</i></p>	<p>Relații nefuncționale</p> <p><i>Părinții și angajații instituțiilor publice raportează o relație în general negativă sau lipsa oricărei relații (posibil chiar resentimente reciproce).</i></p>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

Succesul programului

(15) Rata de înscriere (corectată pentru "credibilitate")			
<p>Relații funcționale</p> <p><i>Aproape toți copiii eligibili sunt înscriși în program.</i></p>	<p>Relații mai degrabă funcționale</p> <p><i>O mare majoritate a copiilor eligibili sunt înscriși în program.</i></p>	<p>Relații mai degrabă nefuncționale</p> <p><i>O mică parte dintre copiii eligibili sunt înscriși în program.</i></p>	<p>Relații nefuncționale</p> <p><i>Aproape niciun copil eligibil nu este înscriș în program.</i></p>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

(16) Rata de prezență (corectată pentru "credibilitate")			
<p>Relații funcționale</p> <p><i>Aproape toți copiii înscriși în program frecventează regulat grădinița.</i></p>	<p>Relații mai degrabă funcționale</p> <p><i>O mare majoritate a copiilor înscriși în program frecventează regulat grădinița.</i></p>	<p>Relații mai degrabă nefuncționale</p> <p><i>O mică parte dintre copiii înscriși în program frecventează regulat.</i></p>	<p>Relații nefuncționale</p> <p><i>Aproape niciun copil înscriș în program nu frecventează regulat.</i></p>
4 ☐	3 ☐	2 ☐	1 ☐

Tabel de scoruri

Aspect	Regulă scor	Scor
a) Grădinița are resurse suficiente	Sumă scoruri (2 + 3 + 4)/3. Rotunjit la numărul întreg următor.	—
...

Rezultate

Pregătire instituțională			
Mai mult de x puncte	Între x și y puncte	Între x și y puncte	Mai puțin de x puncte.
Instituții pregătite <i>[Sugestii pentru acțiuni viitoare]</i>	Instituții mai degrabă pregătite <i>[Sugestii pentru acțiuni viitoare]</i>	Instituții mai degrabă nepregătite <i>[Sugestii pentru acțiuni viitoare]</i>	Instituții nepregătite <i>[Sugestii pentru acțiuni viitoare]</i>

Mediul social			
Mai mult de x puncte	Între x și y puncte	Între x și y puncte	Mai puțin de x puncte.
Incluziv <i>[Sugestii pentru acțiuni viitoare]</i>	Mai degrabă incluziv <i>[Sugestii pentru acțiuni viitoare]</i>	Mai degrabă neincluziv <i>[Sugestii pentru acțiuni viitoare]</i>	Neincluziv <i>[Sugestii pentru acțiuni viitoare]</i>

Implicarea părinților			
Mai mult de x puncte	Între x și y puncte	Între x și y puncte	Mai puțin de x puncte.
Bună <i>[Sugestii pentru acțiuni viitoare]</i>	Mai degrabă bună <i>[Sugestii pentru acțiuni viitoare]</i>	Mai degrabă slabă <i>[Sugestii pentru acțiuni viitoare]</i>	Slabă <i>[Sugestii pentru acțiuni viitoare]</i>